OBIECTIONES IN CATECHISMVM PVERORVM, CVM EArum breuibus & ueris solutionibus, quibus doctrina Catechesios fusiùs explicatur.

Autore LVCA LOSSIO *Luneburgensi.*

FRANC. Apud Chr. Egen.

D. [illegible] Joan: [illegible]
fratri suo charis:
[illegible]

S
BV
le

or
te,
to
tu
pe
lit
ſp
fu
ſp
ſtu
ue
da
da
eſt
pt
ru
po

SCHOLAE LVNEBVRGENSIS PVERIS ET ADOlescentibus, pietatis studiosis, Lucas Losſius S. D.

VTILITER ac piè quæri poteſt, optimi pueri & adoleſcentes, quare Diabolus, cùm ſit ſpiritus creatus initiò ad imaginem Dei, ornatus excellenti puritate & ſanctitate, ſicut alij angeli, tam horrendè à conditore Deo deſciuerit, & delectetur nunc turpitudinibus, ad peccata homines impellat, & Eccleſiam filij Dei tam crudeliter perſequatur: hic rectè ac uerè reſpondetur: Diabolum, quia donatus fuit libertate, propria malitia, ac ſua ſponte lapſum eſſe. Sicut inquit Chriſtus: Diabolus ab initio peccat, & in ueritate non ſtetit. Cùm loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt, & mendacij pater ſeu autor. Et eſt hæc defectio longè triſtiſsima, propter quam tot millia excellentiſsimorum ſpitituum in horribiles & æternas pœnas abiecta ſunt: Et conſpicitur ex

hoc exemplo ingens & horrẽda ira Dei aduerſus peccatum. Sed quæri poteſt & illud, cur tam præſtans natura ſpiritualis, peccati ueniam non cõſequatur, cùm homo terrenus, qui non minus grauiter cecidit, à Deo receptus eſt? Hic uerè illud breuiter reſpondetur: Creaturam & Deum ſine mediatore reconciliari non poſſe. Eſt autem unus tantùm conſtitutus mediator inter Deum & creaturam ream, ipſe filius Dei. Sicut teſtatur Diuus Paulus, priore ad Timotheum ſecundo: Vnus, inquiens, Deus, unus etiam conciliator Dei & hominum, homo CHRISTVS IESVS. Hunc mediatorem filium Dei, quia Diabolus ab initio ſuperbè contempſit, & præferri ſibi, ut naturam eminentiorem ægrè tulit, & etiamnum inſatiabili odio aduerſus eum ardet: Ideo horrendi lapſus ueniam non conſequitur, ſed perpetuus manet & eſt hoſtis filij Dei, & eius Eccleſiæ. Hoc odium primùm exarſit in paradiſo, & exeruit ſe aduerſus humanum genus, ex quo Eccleſiam ſibi Deus colligere mirando conſilio decreuit. Ideo iterum prodiens Deus ex

arcana sua sede, edidit promissionem de semine, quod contriturum esset caput serpentis. Hac edita promissione, statim Diabolus cœpit horribiliter insidiari calcaneo benedicti seminis, hoc est, persequi Ecclesiam in Cain fratricida, & deinceps corruptela editæ promissionis, falsis cultibus, & homicidijs Ecclesiam, sponsam promissi redemptoris persecutus est, eamq; conatus deformare, & odiosam reddere sponso filio Dei, ne ullos cultores haberet, à quibus rectè agnosceretur, & celebraretur Deus. His autem ultimis mundi temporibus, ut uidetis, omnium maximè sæuit in genus humanum, ut uniuersam Ecclesiam deleat: Et res utcunque procedit. Nam quot optimè constitutas Ecclesias his quatuor annis, quibus Germania nostra intestinis bellis exarsit, in regnum suum retraxit, partim turpissima nostra socordia, partim ingratitudine erga Deum, qui cœlestem & salutarem doctrinam Euangelij nostra ætate mundo restituit? Sed excubat tamen pro sponsa sua filius Dei, & seruat in tantis furoribus Diaboli, & membro-

rum eius aliquos cœtus in urbibus & pagis, apud quos ſonat adhuc incorrupta uox cœleſtis doctrinæ, & retinentur ueri cultus Dei, uera notitia eius, & uera inuocatio. Et ſicut dicitur Amos tertio cap. Quemadmodum paſtor eruit de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ: ita Deus hoc quoque tempore in tantis diſsipationibus, aliquas reliquias, & membra ſponſæ ſui filij eruit, à quibus ipſe uerè agnoſcatur, & inuocetur. Hoc ingens & admirandum Dei beneficium æquum eſt, ut omnes homines agnoſcant, & gratis mentibus celebrent. Quum igitur & in noſtra inclyta Luneburga, quæ nobis & multis bonis & eruditis uiris, & adoleſcentibus ſtudioſis præbet hoſpitia, uictum, & ſcholam, ſincera adhuc doctrina Euangelij ſonet, & retineantur contra hoſtes, ueri cultus Eccleſiæ ſingulari Dei bonitate, & nos beneficium diuinum agnoſcamus, & rogemus æternum patrem Domini, & liberatoris noſtri IESV CHRISTI, ut deinceps & Eccleſiam & Scholam ſeruare, & tueri clementer uelit, contra Diabolum, &

hoſtes

hostes ueræ doctrinæ,& uerorum cultuum Dei:seruet etiam Rempublicam, & inclytum Senatum nostrum, & ciues, ut apud eos quietè discere literas & pietatem posſimus. Quare uos oro & obtestor per gratiam & redemptionem Domini nostri IESV CHRISTI, ut moribus honestis & pijs ornetis salutarem doctrinam Euangelij IESV CHRISTI, cuius summam in libello nostro Catecheseos præformatam habetis pueriliter,traditamq́ in eo ueram sententiam, firmis animis complectamini, & propugnetis tota uita,contra prophanas opiniones multorum.

Ad hoc collegi his diebus aliquot Argumenta seu Obiectiones,quibus imperitiores fortasse perturbari possent, & breues earum adieci solutiones pias,& expeditas, ut eo pacto facilius ad calumnias Papistarum,& aliorum,respondere posſitis,qui ueram sententiam cœlestis doctrinæ traditam per Prophetas,Filiū Dei, & Apostolos,hoc tempore admirandis præstigijs sceleste deprauant, & illudunt simplicioribus.

Bene ualete, & operam,ac uoluntatem

nostram iuuandi studia uestra puerilia, boni & aequi, ut facitis, consulite, & praeceptorem uestri amantissimum, redamate. Data ex inclyta Luneburga, Anno 1550. 26. Septembris.

INDEX

INDEX PARTIVM CAtechiſmi.

INDEX OBIECTIONVM

ac Quæstiónum huius Catechiſmi. a, priorem: b, alteram chartæ faciem notat.

A.

B.

C.

Cœna

Offen-

Redem-

S.

T.

V.

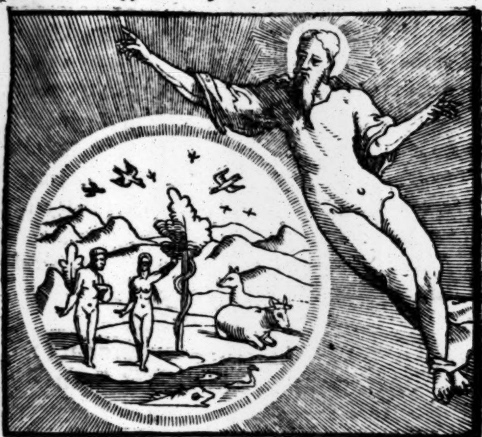
OBIECTIO-

OBIECTIONES IN CATECHISMVM, CVM EARVM

breuibus & ueris solutionibus, quibus doctrina Catechesios fusius explicatur.

IN CAPVT PRIMVM, DE CREAtione, lapsu, & reparatione Hominis.

QVAESTIO DE CREATIONE.

Estne creatus homo, hoc est, factus à Deo ex nihilo? Est. *Quia Sapientiæ 2. dicitur: Deus creauit hominem ad uitam perpetuam,*

& ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Est autem creare facere aliquid ex nihilo.

CONTRA.

1. Deus fecit Adam ex limo terræ, & mulierem ex costa eius. *Genesis 2. Sapientiæ 9.*

Ergo homo non est creatus ex nihilo.

RESPONSIO.

Deus usus est limo terræ informi, & costa tanquam instrumento seu medio (sine quo tamen ut cæteras creaturas, cœlum & terram, etiam hominem creare potuerat) sed in terra arida, & costa nihil hominis fuit, hoc est, nulla forma, seu habilitas ad hominem, ad eius membra & uires. Quare hæc omnia creata sunt ex nihilo per uerbum Dei, *sicut capite 1. dicitur:* Creauit Deus *hominem ad imaginem & similitudinem suam: ad imaginem* Dei *creauit illum, masculum & fœmellam creauit illos.*

DE LAPSV.

2. Homo creatus est ad imaginem Dei, Imago Dei est sapientia & iustitia Dei:

Ergo homo Deum uerè nouit, Deo obtemperat, & per se iustus est: & per consequens, homo sua iustitia saluatur, & legi Dei satisfacit.

RESPONSIO.

Conditus

Conditus est homo initiò ad imaginem Dei, ornatus illustri notitia Dei, & originali iustitia, sed circumuentus postea insidijs Diaboli, & propriæ obsequens uoluntati, lapsus est, & auertit se liberè à prima integritate, unde sapientia & iustitia originali priuatus est, ut iam corruptus peccato, nihil nisi carnalia sapiat, cogitet, agat, & uelit. 1. Corinth. 3. Gene. 3.

DE REPARATIONE IMAginis Dei in homine.

Homo per peccatum amisit imaginem Dei, hoc est, ueram Dei notitiam, iustitiam, & uitam æternam. 3.

Ergo nemo hominum uerè iam nouit Deum, nemo ei obtemperat, & habet iustitiam, aut uitam æternā.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia amissa imago Dei per peccatum, in credentibus iterum reparatur, & accenditur in mentibus noua lux, per prædicationem Euangelij, usum Sacramentorum, & Absolutionem, quibus restituitur homini gratia Dei, Spiritus sanctus, noua lux, notitia Dei, & iustitia, sicut Adam & Eua receperunt iustitiam & notitiam Dei per fidem in datam promißionem de uenturo semine contrituro caput serpentis, Gene. 3. Ad hanc renouationem hortatur nos Paulus, Coloß. 2. Exui-

ste, inquiens, ueterem hominem, & induite nouum, eum qui renouatur in agnitionem Dei, *secundum imaginem eius, qui creauit eum. Item* Ephesi. 4. *Renouamini in spiritu mentis uestræ, & induite nouum hominem, qui secundum* Deum *creatus est, in iustitia & sanctitate.*

DE GENERATIONE HOMInis, *seu de concupiscentia.*

1. Naturalia non sunt peccata.
Generatio hominis est actio naturalis:
Ergo generatio non est peccatum, seu actio peccato obnoxia, aut rea.

RESPONSIO.

Nego *maiorem. Quia naturalia post lapsum Adæ sunt corrupta, & peccato obnoxia, propter corruptionem naturæ, quæ secuta est lapsum hominis.* Est *igitur fallacia accidentis.*

2. Concupiscentia manet in renatis.
Ergo renati non sunt prorsus purgati à peccatis.

Re*spondeo per distinctionem*: Purgati *sunt imputatione per fidem. Sicut inquit* Apo*stolus*: Nulla *est iam condemnatio in ijs, qui insiti sunt* Christo. Igitur *infirmitas reliqua propter mediatorem eis condonatur, qui eam agnoscunt, & student emendare.*

Roma. 5.

DE

DE FVNDAMENTO SEV *capite Ecclesiæ.*

Ecclesia fundata est super Petrum. 3.

Nam inquit Christus Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:

Ergo Ecclesia non est fundata super uerbum Dei, aut super Christum.

Respondeo ad antecedens. Quia inquit Christus, Non super te Petrum, sed super hanc petram, hoc est, firmam tuam de me confeßionem ædificabo Ecclesiam meam. Est igitur fallacia æquiuocationis in coniugatis.

DE CORRVPTIONE HVmanæ naturæ.

Ratio, ut inquit Philosophus, deprecatur de optima. 4.

Ergo tota natura hominis non est deprauata per lapsum Adæ.

Respondeo ad antecedens, per distinctionem. Reliquum est in natura iudicium de discrimine honestorum & turpium. Item aliqua notitia legis, ut maneat in nobis testimonium de iudicio Dei. Sed uoluntas tanquam equus indomitus aurigam rapit, & pellit rationem, ne recta constanter amplectatur. Deinde ipsum iudicium non est integrum, sed plenum ignoratione & dubitatione de prouidentia

Dei, & beneuolentia eius erga humanum genus. Sicut inquit Paulus: Animalis homo non percipit ea quæ sunt ſpiritus Dei. Eſt igitur fallacia à dicto ſecundum quid, ad dictum ſimpliciter.

1. Cor. 2.

DE SPIRITVALI LIBERtate *Eccleſiæ.*

5. Moriuntur etiam ſancti, & ſentiunt horrores peccati, & mortis, & tyrannidem Diaboli:

Ergo ſancti non prorſus ſunt liberati à peccato, morte, & potentia Satanæ.

Reſpondeo ad antecedens, per diſtinctionem. Sancti liberati ſunt à peccato, morte, & Satana, imputatione. Item, ne deſperent in terroribus, ut impij, donatur eis Spiritus ſanctus, qui in ipſis eſt efficax, ut inchoënt nouam uitam, repugnent peccatis, & tandem eluctentur è tentatione.

DE POENA PECCATI.

6. Nemo patitur pœnam alieni peccati.

Ergo Deus iniuſtè punit cęteros homines propter lapſum Adę.

Reſpondeo ad antecedens, per diſtinctionem. Nemo patitur pœnam alieni peccati, cuius non ipſe ſit etiam aliquo modo particeps ſeu reus. Sed homines participes ſeu rei ſunt lapſus & inobedientiæ Adæ parentis ſui, Quia natura humana eſt corrupta

pta propter propagationem carnalem, quæ facit ut posteritas iam talis sit, qualis Adam pater fuit. Ideo puniuntur homines, non tantùm propter peccata actualia, sed etiam propter peccatum seu uitium originis.

DE EFFECTV PECCATI, *seu causa malorum.*

Defectus nō est efficax, seu nihil agit, quia nihil est. 7.

Peccatū originale est defectus. Quia est, ut finit Anshelmus, carentia originalis iustitię.

Ergo peccatum originale non est efficax, seu nihil agit: & per consequens, peccatum non est causa calamitatum humani generis.

Respondeo ad probationem maioris, per distinctionem: Nihil, *est duplex.* Nihil *negatiuum, quod nihil agit,* Vt *equus* Alexandri *mortuus.* Et *nihil priuatiuum, quod est destructio in subiecto, ut ruinæ in ædificio, morbus in corpore.* Hæc *destructio agit aliquid, hoc est, mouet indignationem in mente Architecti.* Sic *peccatum originis in* Deo *primùm excitat iram propter confusionem ordinis in natura.* Deinde *causa est uitiosorum motuum, & actualium peccatorum, quæ* Deus *punit pœnis corporalibus & æternis.*

AN DEVS AVTOR CALAmitatum generis humani.

8. Deus autor est calamitatum, seu malorum pœnę. Quia inquit: Non est malum in ciuitate, quod ego non faciam.

Ergo peccatum non est causa calamitatum.

Respōdeo ad antecedens per distinctionem: Deus est causa puniens, non approbans, aut uolens peccatum: peccatum est causa calamitatum efficiens, seu impellens mentem diuinam ad puniendum peccata,
Psal. 5. *quæ Deus horribiliter odit. Sicut inquit Psal Non*
Psal. 38. *Deus uolens iniquitatem tu es. Item: Propter iniquitatem corrumpis filios hominum.*

DE CAVSA REDEMPTIOnis humanæ.

9. *Paulus inquit, Ephe. 1.* Deus elegit nos in Christo, antequam iacerentur fundamenta mundi, ut essemus sancti & irreprehensibiles p charitatem.

Ergo non solùm misericordia motus est Deus, ut reciperet nos, & mitteret filium, sed etiam nostra sanctitate, quam Deus prȩuidit.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia secundum

dum non causam ut causam. Nam sanctitas seu dilectio nostra non fuit causa efficiens, seu mouens uoluntatem Dei, sed causa finalis, seu fructus redemptionis. Electio igitur sanctos fecit, non sanctitas preuisa meruit electionem.

DE ENERGIA VOCIS EXternæ.

Spiritus sanctus internè instituit ac mouet mentes ad ueram pietatem, iuxta illud: Omnes erunt docti à Deo: 10. Esai. 45. Ioan. 6.

Ergo non est opus uiua uoce, seu externa institutione.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia non sufficientium causarum. Nam tres sunt causæ propinquæ pietatis, seu cognitionis Dei, Spiritus sanctus, Verbum externum, & uoluntas humana assentiens: quarum nulla negligenda est.

AN OMNIBVS OPVS SIT doctrina Catechismi.

Rudiores instituendi sunt in doctrina Catechismi: 11.

Ergo adulti, seu instituti antea, ea opus non habent.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia in contrarijs me-

diatis consequentia non ualet. Nemo autem tantam est consecutus huius doctrinae cognitionem, ut eam lectione ac meditatione quotidiana augere non pos-
2.Pet.3. sit. Ideo iubet D. Petrus, ut indies in gratia et cognitione Christi Domini & seruatoris nostri crescamus.

OBIECTIONES IN DECALOGVM, SEV LEGEM DEI.

DE LEGE.

AN LEX MOISI TRADENda sit Christianis.

Lex Moisi non obligat Christianos. Quia ab ea sunt liberati per Christum. Sicut inquit Paulus, Rom. 6. Non estis sub lege, sed sub gratia. Ergo lex Moisi nõ est tradenda Christianis.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter. Nam leges Moisi ceremoniales & forenses tantum abrogatæ sunt, non Moralis seu Decalogus. Quia sicut Lex naturæ aboleri non potest in mente hominis, ita etiam Decalogus est immutabilis, quia est nihil aliud quàm lex naturæ, & legis naturæ renouatio.

CONTRA.

AN ABROGATVS DEcalogus.

Est lex ipsa moralis, seu Decalogus abrogatus. Inquit enim Paulus de tota lege: Non estis sub lege, sed sub gratia. Roma. 6. Item: Iusto non est lex posita. 1. Tim. 1.

Respondeo per distinctionem: Christiani non sunt sub lege, quantum attinet ad maledictionem, à qua liberati sunt per Christum, qui λύτρα, hoc est,

poenam

pœnam pro nobis persoluit: sed quantum attinet ad obedientiam, cui creatura rationalis perpetuò & immutabiliter subiecta est, propter diuinam ordinationem & uoluntatem. Deinde, *lex iusto non est posita, quantum ad disciplinam attinet.* Quia *renatus spiritu sancto uolens obtemperat* Deo. *Est autem posita lex omnibus, quantum attinet ad cognitionem peccatorum, & præstandam obedientiam.*

2. Doctrina adferens ęterna bona, non est dicenda tristis.

Lex seu Decalogus adfert uitam ęternam. Sicut inquit Christus: Si uis uitam ingredi, serua mandata Dei: Mat. 19.

Ergo lex non est tristis doctrina.

Respondeo *ad maiorem, per distinctionem:* Lex *adfert uitam cum conditione perfectæ impletionis.* Sed *nemo perfectè seruat seu implet legem, iuxta illud* Psalmi: Non *iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.* Ergo *lex uitam non adfert sine cognitione* Christi, *& prælucente fide, qua statuimus nobis ignosci à* Deo *propter* Christum, *recipi nos in gratiam, iuuari & exaudiri.* Hæc *fides seu cognitio adfert uitam & consolationem.* Psal. 142.

3. Quicquid auget peccatũ, non est prędicandum.

Lex auget peccatũ. Inquit enim Paulus, Roma. 6. Lex obiter intrauit, ut

abun-

abundaret delictum. Et priore Corinth. 15. Virtus peccati lex est.

Ergo lex non est prędicanda.

Respondeo ad minorem, per distinctionem: Lex auget peccatum non in moribus seu in uita, sed in conscientijs, ut agnoscatur magnitudo peccati, & ira Dei aduersus peccatum, quam securi contemnunt, sine cognitione legis.

Quod adigit ad desperationem, non est prędicandum: 4.

Lex adigit ad desperationem, ostendens iram Dei aduersus peccata, ut in Iuda & alijs conspicitur.

Ergo lex non est prędicanda Christianis.

RESPONSIO.

Lex non est sola prædicanda, sed addendum est Euangelium de reconciliatione gratuita propter Christum, quo mentes perterrefactæ cognitione peccati, & conspectu iræ Dei rursus eriguntur, & confugiunt ad mediatorem.

Lex non iustificat: 5.

Ergo inutilis est eius prędicatio.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia legis alius usus est in Ecclesia, uidelicet, primùm ut peccata reuelet. Sicut inquit Paulus: Per legem est cognitio peccati. Roma. 3.

Deinde,

Deinde, ut disciplina legis coërceantur homines carnales. Tertiò, ut sit regula bonorum operum, quæ Deus mandauit, & approbat.

6. Christus inquit, Marci ultimo: Prædicate Euangelium omni creaturę: Ergo lex non est prædicanda, sed tantùm Euangelium.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia diuisionis. Nam alibi complectens summam doctrinæ Euangelij, addit etiam prædicationem pœnitentiæ, seu legis, cùm inquit: Agite pœnitentiam, & credite Euangelio. Marci 1.

QVAESTIO, AN LEX SIT poßibilis, & quomodo.

Estne lex possibilis, seu potest ne homo eam implere suis uiribus?

Non.

CONTRA.

Inquit Hieronymus: Anathema sit, si quis dixerit, Deum impossibilia pręcepisse.

RESPONSIO.

Non est pugnantia in relatiuè contrarijs, diuerso respectu. Sic lex est impoßibilis homini, sine gratia spiritus sancti; Poßibilis uerò, cùm à gratia Dei adiuua-

adiuuatur. Vnde idem inquit: Si quis dixerit, non posse mandata Dei impleri sine gratia Dei, anathema sit.

CONTRA.

Nemo tanta gratia donatur, ut perfectè impleat legem. Vnde Paulus inquit: Nos tantùm primitias spiritus accipere. Roma.8.

Ergo nemo legem implet perfectè.

RESPONSIO.

Gratia dupliciter intelligitur. Primùm de imputatione. Deinde de auxilio spiritus sancti, qui nouos motus excitat in nobis, consentientes legi Dei. Etiamsi igitur à perfectione longè absumus, tamen inchoata obedientia reputatur pro iustitia à Deo, qua persona accepta est propter mediatorem Christum.

ALIA, AN LEX IVSTIficet.

Iustificatne lex coram Deo?

Respon. Non. Quia inquit Paulus: Arbitramur hominem fide iustificari, absque operibus legis. Roma.3.

CONTRA.

Inquit Iacobus capite 2. Videtis igitur, quòd ex operibus iustificatur homo, & non ex fide solùm.

RESPON.

RESPONSIO.

Non est pugnantia: Quia Paulus loquitur de fide, quæ est fiducia misericordiæ intuens mediatorem, & propter eum accipiens reconciliationem. Iacobus uerò intelligit notitiam historiæ, qualis etiam est in damnatis. Ait enim: Dæmones credunt, & contremiscunt. Hæc fides non iustificat.

ALIA OBIECTIO, DE *causa iustificationis.*

Iustificatio & sanctificatio, seu renouatio perpetuò coniunctæ sunt:
Ergo iustificatio & sanctificatio eadem sunt, & non tantùm iusti sumus fide, seu imputatiõe, sed etiam renouatione, seu qualitatibus nostris.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia plus est in consequente, quàm in antecedente. Nam etsi concedendũ est, simul atq; iustificatur quispiam, necessariò etiam consequi innouationem, tamen hinc non sequitur, unam eandemq; rem esse iustificationem & innouationem. Sicut lumen Solis & calor non sunt idem. Differunt igitur iustificatio & innouatio. Nam iustificationis causa est, gratuita imputatio: Renouationis causa est ipsa iustificatio. Sunt autem coniuncta tanquam calor & ignis inseparabiliter.

Tribuitur

Tribuitur autem iuſtificatio non innouationi ſeu qualitatibus noſtris, ſed imputationi diuinæ, ſeu fidei, ut certa ſit remißio peccatorum, & tribuatur Chriſto honor debitus. Non eſſe autem iuſtitiam ex operibus legis, his duobus Syllogiſmis probatur:

Iuſtitia operum eſt perfecta legis obedientia. 1.
Nemo legi perfectè obedit:
Ergo nemo eſt iuſtus operibus legis.

Oportet promißionem de remißione peccatorũ eſſe certam. Sicut inquit Paulus, Roma. 4. Ideo ex fide datur hæreditas, ut certa ſit promißio. 2.
Promißio legis pendens ex conditione operum, eſt incerta:
Ergo remißio peccatorum non eſt ex lege, ſed ex fide, ſeu imputatione, ut ſit certa.

ALIA OBIECTIO, DE GRAtuita remißione peccatorum.

Deus imponit Dauidi pœnas poſt cõdonationem peccati. Item Daniel iubet, ut Rex Nabogdonoſor redimat ſe à peccatis eleemoſynis:
Ergo remiſsio peccatorum non tantùm eſt gratuita imputatio iuſtitiæ, ſed etiam requiritur compenſatio pro peccatis.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia Dauidi imponun-tur pœnæ corporales post remißionem peccati, non tanquam compensatio seu satisfactio, sed ut agno-sceret magnitudinem iræ Dei aduersus peccatum, et haberet exercitia inuocatiōis, ac peccata diligen tius uitaret in posterū. In dicto aūt Danielis phra sis est scripturæ. Redime seu libera te à peccatis, pro cessa peccare. & requirit officia misericordiæ, quæ in reconciliatis sunt fructus pœnitentiæ, non meritum seu compensatio reconciliationis, quæ ac-cipitur gratis fide, propter mediatorem Christum.

DE GRATVITA CONDONA-*tione peccatorum, testimonia.*

Da aliquot locos scripturæ, qui pro-bant remissionem peccatorum esse con donationem gratuitam.

Psal. 32. inquit David: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus uir, cui Dominus non imputauit peccatum. Paulus ad Roma 4. Credidit Abraham Deo, & im putatum est ei ad iustitiam. Ei uerò qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secun dum debitum. Porrò ei, qui non operatur, sed credit in eum, qui iustificat impium, imputatur fides sua ad iustitiam. Et posteriore Corinth. 5. Erat Deus in Christo, mundū sibi reconcilians, non imputando hominibus peccata.

CONTRA.

Deus summè iustus est:
Ergo non remittit peccata sine compensatione.

RESPONSIO.

Concedo argumentum: Sed filius Dei factus est compensatio, seu satisfactio nostra sustinens pro nobis pœnam, ac persoluens λύτρον. Sicut inquit Esaias 53. Languores nostros ipse tulit, ut nobis sit pax, & uenia concedatur.

DE EVANGELIO.

DE DISCRIMINE LEGIS & Euangelij, Quæstio.

Estne aliquod discrimen inter doctrinam Legis & Euangelij?

Respon. Est sanè.

CONTRA.

Et Lex & Euangelium pariter offerunt remissionem peccatorum:

Ergo nihil differunt Lex & Euangelium.

Respondeo per distinctionem: Lex promittit remißionem peccatorum cum conditione nostræ dignitatis, Nam requirit perfectam obedientiam erga Deum. Sed Euangelium offert gratis remißionem peccatorum, sine conditione dignitatis, & pronunciat nos iustos, hoc est, acceptos esse Deo propter Christum, etiamsi legi non satisfaciamus.

CONTRA.

Promissio Euangelij requirit fidem & obedientiam:

Ergo habet conditionem.

RESPONSIO.

Concedo argumentum. Sed requirit fidem tanquam medium, quo accipitur beneficium, & obedientiam seu nouitatem uitæ tanquam fructum, non tanquam causam reconciliationis. Nam hæc causa non est dignitas nostra, aut qualitas ulla in nobis,

sed

sed tantùm meritum Christi extra nos, quod ideo fide accipiendum gratis offertur, ut certa sit reconciliatio, & honor reconciliationis Christo tribuatur. Vt inquit Paulus: Ideo ex fide, ut firma sit promißio. Roma. 4.

ALITER.

Lex habet promissionem uitæ æternæ, sicut Euangelium, ut: Qui fecerit ea, uiuet in eis. Et Christus dicit: Hoc fac, & uiues. Deut. 27. Matt. 19.

Ergo Lex & Euangelium nihil differunt.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est dißimilitudo promißionum Legis & Euangelij. Nam promißiones legis habent conditionem implendæ legis. Vt est hæc: Qui fecerit ea, uiuet in eis. Sed promißio Euangelij, quæ propriè est remißio peccatorum, gratuita est, requirens tantùm fidem assentientem promissioni. Sicut inquit Christus: Qui credit in me, habet uitam æternam. Ioannis 6.

QVAESTIO.

Estne aliud discrimen Legis & Euangelij? Respon.

Est utiq;. Nam lex natura nota est. Sicut testatur Paulus, ad Romanos 1. Euangelium uerò non est natura notum, sed reuelatum est diuinitus. Vnde

1. Cor. 2. 1. Col. 1. *Paulus mysterium absconditum uocat. Et Ioannes inquit: Filius unigenitus, qui est in sinu patris, ipse enarrauit nobis Ioan 1.*

CONTRA.

Si lex natura nota fuit, quid opus fuit eam promulgari per Moisen?

RESPONSIO.

Tres sunt causae. Prima, quia lex naturae erat obscurata in plerisque hominibus. Secunda, ut expressa uox, & testimonium Dei extaret, exigentis & approbantis obedientiā. Tertia, ut sciremus eam esse ueram normam in mente diuina, discernentem iusta & iniusta, & agnosceremus eam esse iudicium aeternum et immutabile aduersus peccatū, ut ira Dei agnita, quaereretur promißio Meßiae.

ALIA OBIECTIO, QVOMODO *saluati sint pij ueteris testamenti.*

Sine cognitione Euangelij non est remissio peccatorum gratuita.

In ueteri testamento non habuerunt Euangelium. Inquit enim Ioannes: Lex per Moisen data est, gratia autem & ueritas per Iesum Christum facta est.

Ergo non habuerunt in ueteri testamento gratuitam remissiōem peccatorum.

RESPON-

RESPONSIO.

Nego minorem. Quia promißio edita statim post lapsum Adæ, de semine contrituro caput serpentis, hoc est, de Meßia, uere Euangelium fuit. Item hæc Gene. 22. In semine tuo benedicentur omnes gentes. Loquitur autem Ioannes de præcipuo officio Moisi, quod erat promulgare legem, & discernit legem ab Euangelio, & utriusq; promißiones. Nec tamen Euangelium dicendæ sunt promißiones Noui testamenti, sed etiam dicta Moisi & Prophetarum de Meßia, & eius beneficijs æternis.

ALIA, AN OMNES SALVENtur audientes Euangelium.

Euangelium est promissio salutis uniuersalis, pertinens ad omnes:
Ergo omnes audientes Euangelium consequuntur salutem.

RESPONSIO.

Nego conseq. Quia promißio Euãgelij, ut suprà dictum est, requirit conditionem fidei, quæ correlatiuum est promißionis. Vnde inquit Ioannes cap. 1. Dedit potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine ipsius. Ideo non omnes saluantur, quia non omnes, ut inquit Paulus, Roma. 10. Euangelio obediunt.

OBIECTIONES IN
DE PRIORE TABVla Decalogi.

PRIMVM PRAECEPTVM.

Non habebis deos alienos.

OBIECTIO, DE VNITAte Dei.

Vnus est tantùm uerus Deus.
Ergo nemo potest habere deos alienos.

REPON-

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia aequiuocationis. Nam habere Deum, significat fiduciam ac spem suam collocare in Deum. Habent igitur alienos deos, qui in aliã rem quamcunq;, quae non est Deus, fiduciam suam ponunt, & ab ea auxilium petunt et expectant. Nam illud, ut inquit Diuus Augustinus, cuiq; Deus, quod toto pectore colit.

ALIA, DE INVOCATIONE *Turcarum & Iudaeorum.*

Iudaei & Turcae colunt & inuocant unum & aeternum Deum, qui est conditor rerum:

Ergo uerum Deum colunt & inuocant.

RESPONSIO.

Nego antecedens. Quia Iudaei & Turcae dupliciter aberrant à uero Deo. Primùm in essentia, quia non inuocant aut colunt eũ Deum, qui est pater Domini nostri Iesu Christi, extra quem Deus non rectè cognoscitur. Deinde aberrant etiam in uoluntate Dei, quae tantùm in filio elucet, tanquam in imagine, quem Iudaei & Turcae non agnoscunt, sed horribiliter blasphemant.

ALIA, DE INVOCATIONE *piorum Veteris testamenti.*

Patres Veteris testamenti non inuocauerunt Deum, qui est pater Domini nostri Iesu Christi, sed qui Israëlitas eduxit de Aegypto:
Ergo non inuocauerunt uerũ Deum: aut Iudæi hoc tempore uerum Deum inuocant & colunt.

RESPONSIO.

Nego antecedens. Quia etiam patres Veteris testamenti inuocarunt Deum, qui est pater Domini nostri Iesu Christi, quem Deus eis promisit, & filius ille ipse Deus fuit, quo ducente & præeunte egreßi sunt Israëlitæ ex Aegypto. Sicut inquit Diuus Paulus, priore Corinth. 10. Comitante eos petra, fuit autem petra Christus.

Deinde nego consequentiam: Quia est dißimilitudo. Nam patres habuerunt mandatum, ut eum Deum inuocarent ac colerent, qui Israëlitas eduxit ex Aegypto. Iam habemus nouum mandatum, ut credamus in eundem Deum, sed qui misit filium mediatorem, de quo clamauit: Hunc audite. Matthæi 17.

SECVN-

SECVNDVM PRAECEPTVM.

Non aſſumes nomen Domini Dei tui in uanum.

QVAESTIO, AN IVRARE *liceat.*

Licet ne Chriſtiano iurare?

Etiam, cùm id aut iubet magiſtratus, aut uocatio & gloria Dei exigit. Quia lex inquit: In nomine Deute. 6.
Dei tui iurabis. Et Paulus iuramento uſus eſt, posteriore Corinth. 1. Ego autem Deum teſtem inuoco aduerſus animam meam.

CONTRA.

Christus iuramentum prohibet, Matthæi 5. cùm inquit: Ego autem dico uobis, ne iuretis omnino.

Respondeo per distinctionem: Christus improbat iuramenta, quæ dantur sine uocatione, & sine mandato Magistratus. Non probibet iuramento uti, quod aut defert Magistratus, aut quo uti coget uocatio aut gloria Dei.

CONTRA.

Matth. 5. Christus inquit: Sermo uester sit ita, & non.

Ergo iurare non licet, nec opus est alia confirmatione.

RESPONSIO.

Loquitur Christus de priuatis contractibus, & familiaribus colloquijs, ubi nõ cogit ad iusiurandum uocatio, gloria Dei non exigit, nec Magistratus iuramentum defert subditis.

Abusio nominis Dei est prohibita.
Iurantes abutuntur nomine Dei:
Ergo iurantes peccant.

RESPONSIO.

Nego minorem. Nam iurantes mandato Magistratus, aut exigente uocatione & gloria Dei, non abutuntur nomine Dei, sed præstant obedientiam Magistratui, & officium dilectionis proximo, in di

rimendis

rimendis controuersijs. Iuxta illud ad Heb.6. Omnis controuersiæ finis est iusiurandum.

QVAESTIO, AN PVNIRE liceat periuria.

Debentne magistratus punire periuria?

Respon. Etiam. Quod hoc Syllogismo probatur:

Magistratus debet tueri omnia uincula societatis & iudiciorum.

Iuramentum est præcipuum uinculum politici status:

Ergo eius autoritas maximè defendi debet per Magistratus.

CONTRA.

Magistratus politicus est custos tantum secundæ tabulæ.

Periurium est peccatum contra priorem tabulam:

Ergo Magistratus non debet punire periuria.

RESPONSIO.

Nego Maiorem: *Quia magistratus est custos totius legis, quod ad externam disciplinam attinet. Ideo punire debet delicta externa aduersus omnia præcepta, & contumelias externas diuini nominis.* Iuxta hoc Leuitici 24. *Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur.*

QVAE

OBIECTIONES IN

QVAE IVRAMENTA *seruanda sint.*

Iuramenta sunt seruanda.

Mat.14. Marc.6. Herodes iurauit se interfecturum Baptistam.

Ergo rectè fecit.

Respondeo ad maiorem, per distinctionem: Iuramenta licita sunt seruanda, hoc est, in quibus promittitur quod peccatum non est, aut sine peccato præstari potest, non illicita, quale iuramentum fuit Herodis promittentis se facturum iniustam cædem.

DE VOTIS MONACHO-*rum.*

Vota sunt seruanda.

Monachi uouerunt paupertatem:

Ergo hoc uotum seruare debent.

Respondeo ad maiorem, per distinctionem: Vota seruanda sunt, quæ fiunt iuxta uerbum Dei, & eius gloriam non lædunt, sicut uota monastica, quæ fingunt ceremonias esse cultus Dei, quæ mereantur remißionem peccatorum: quia hæc gloria tantùm debetur meritis Christi, non traditionibus humanis.

TER-

TERTIVM PRAECEPTVM.

Memento ut diem Sabbati ſanctifices.

OBIECTIO, DE SABBATO.

Decalogus eſt immutabilis, quia eſt lex naturæ. 1.

Mandatum de ſabbato eſt præceptũ Decalogi:

Ergo mandatum de ſabbato eſt immutabile: & per conſequens, non

recte

rectè dies sabbati mutatus est ab Ecclesia, & uiolant sabbatum qui in eo operantur.

Respondeo ad maiorem: Decalogus est immutabilis, quatenus est lex naturæ: sed præceptum de sabbato duas partes continet: unam naturalem, seu moralem, seu genus, uidelicet conseruationem ministerij, & ceremoniarum, quæ diuinitus sunt institutæ, hoc genus est perpetuum, & abrogari non potest. Altera pars est ceremonia propria populo Israël, seu species de septimo die. Hæc pars, sicut reliquæ ceremoniæ Leuiticæ, abrogata est.

2. Abrogata est lex de sabbato:
Ergo non peccant, qui in die sabbati seu Dominico operantur.

Respondeo per distinctionem: Non peccant, si opus non impedit sanctificationem sabbati, quæ precipua est mandata, hoc est, ministerium Dei, & ceremonias institutas diuinitus: sed peccant, qui hæc contumaciter negligunt, & tempum publici ministerij, & ceremoniarum in alias res quascunq; conferunt.

3. Sabbatum est abrogatum.
Ergo licet etiam abolere alios dies festos omnes institutos ab Ecclesia.

RESPONSIO.

Nego consequentiam. Nam sicut Sabbatum abrogatum

rogatum est, quantum ad speciem, hoc est, diem septimum, non quantum ad genus, hoc est, conseruatio nem ministerij, & ceremoniarum: Sic etiam interdum licet omittere festos dies, propter publicas causas, aut etiam prorsus abolere, cùm accedit cultus persuasio. Sed dies destinati ad hoc, ut populus certo tempore doceri possit, seruandi sunt, propter bonum ordinem, quē Paulus uult retineri in Ecclesia. 1. Cor. 14

Vulgus abutitur libertate de sabbato, ocio & crapulæ indulgens: 4.

Ergo libertas hæc non est proponenda populo.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia secundum non causam ut causam. Quia abusus rei non est causa idonea, cur uera & salutaris doctrina conscientijs de libertate Christiana, quam ubiq; scriptura tradit, omittatur in Ecclesia, sed reprehendendi sunt abusus, et puniendi contumaces à Magistratu, & interim tamen necessaria doctrina tradenda est Ecclesiæ.

Ocium sabbati seuerè præceptū erat Iudæis: 5.

Exod. 16.

Ergo peccarunt Maccabæi pugnantes in sabbato: & Apostoli uellentes eodem die spicas. 1. Mac. 2. Mar. 12. Marc. 2. Luce 6.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia opera dilectionis præferenda sunt ceremonijs. Iuxta illud: Misericordiam uolo, non sacrificium. Licet igitur omittere publica ministeria, & ceremonias, cùm id necessitas & dilectio proximi requirit, modò alijs diebus ministerium publicè conseruetur.

DE POSTERIORE TAbula Decalogi.

QVARTVM PRAECEPTVM.

Honora patrem & matrem tuã, ut sis longęuus super terram.

OBIECTIO, DE OBEDIENtia erga parentes & Magistratus.

Obediendum est parentibus ac Magistratui:

Ergo mandantibus, ut deseramus ueram doctrinam Euãgelij, & ueros cultus Ecclesiæ, obtemperandum est.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia antecedens non est uniuersale. Ideo plus est in consequente, quàm antecedente. Quia antecedens loquitur de obedientia, quæ non est contra Deum. Ideo cùm parentes aut Magistratus impia iubent, Deo magis est obediendũ, quàm hominibus, Actorum 5. Et rectè dictum est à Pericle Atheniense: Δεῖ μὲν συμπράττειν τοῖς φίλοις ἀλλὰ μέχρι θεῶν.

AN OBEDIENDVM IMpio Magistratui.

Multi sunt Magistratus impij, ac Tyranni:

Ergo imperia sunt mala, & non est obediendum improbis.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia accidentis. Nam uitium personæ malè rei bonæ, seu ordinationi diuinæ imputatur. Ideo non magis sequitur

hæc consequentia, quàm si quis ita argumentetur: Vino inebriantur homines, Ergo uinum est malum.

QVAESTIO, AN OFFICIA *ciuilia sint cultus* Dei.

Súntne cultus Dei, honos, obedientia erga Magistratus, ἐπιείκεια, seu æquitas in condonandis erratis gubernatorum, dilectio, & cætera opera ciuilia?

Sunt.

CONTRA.

Cultus Dei dicendi sunt, quibus propriè Deo seruimus:

Officijs ciuilibus non propriè Deo seruimus, sed nostræ utilitati, ac necessitati:

Ergo opera ciuilia non sunt cultus Dei.

RESPONSIO.

Nego Maiorem: Quia est mala seu imperfecta definitio cultuum Dei. *Quia etiam cultus* Dei *sunt* Mat. 22. *opera secundæ tabulæ, propter mandatum* Dei, *qui hæc opera non minus exigit, quàm cultus prioris tabulæ. Sicut inquit Christus de altera tabula: Secundum autem simile est huic:* Diliges *proximum tuum sicut teipsum. Sunt igitur cultus* Dei *etiam opera secundæ tabulæ, cùm fiunt ut præstetur obedientia Deo in conseruanda humana societate, in qua tra*

datur

datur & audiatur doctrina de cognitione Dei. Nã hic omnium officiorum ciuilium, defensionis ac pacis ultimus finis esse debet.

QVINTVM PRAECEPTVM.

Non occides.

DE HOMICIDIIS, quæ prohibita.

Homicidia sunt prohibita, quia inquit lex: Non occides. 1.

Ergo Magistratus puniens facinorosos, peccat.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia antecedens tantum loquitur de priuata cæde, non de publica, seu legitima, quæ fit autoritate Magistratus ac legum. Nam hæc ordinatio est diuina, ut puniantur malefici, ac perturbatores humanæ societatis. Vt docet Paulus Roma. 13.

Matthæi 26. inquit Christus: Qui gladium acceperit, gladio peribit.
Magistratus accipit gladium:
Ergo gladio peribit.

RESPONSIO.

Nego Minorem: Quia accipere gladium est nõ datum à legibus stringere, uel priuato affectu occidere hominem, non mandato Dei. Vt Magistratus, qui est diuina ordinatio ad defensionem bonorum, et pœnam contumacium, Roma. 13. Igitur non accipit gladium Magistratus, sed dato à Deo & legibus utitur legitimè.

DE VINDICTA.

Vindicta est prohibita. Sicut inquit Deus: Mihi uindictã, & ego retribuam. Et Paulus: Non ulciscentes uosmetipsos.
Ergo peccat Magistratus ulciscens seu puniens latrones, adulteros, grassa-

grassatores, & cæteros facinorosos.

RSPONSIO.

Nego consequentiam: Quia maior loquitur de uindicta inordinata, seu priuata, quæ fit sine autoritate Magistratus seu legum, priuato affectu, seu cupiditate ulciscendi aduersarium. Vindicta autem publica seu legitima, quam Magistratus exercet, non est prohibita, sed mandata à Deo, ut tranquillitas in humana societate conseruetur.

AN OMNIS IRA PROHIBITA.

Christus Matth. 5. interpretans quintum præceptum, etiam iram prohibet.

Ergo peccat Dauid, cùm inquit: Perfecto odio oderam eos. Psal. 138.

RESPONSIO.

Nego consequentiam, quæ non ualet à particulari ad uniuersale. Nam Christus loquitur de priuata ira, non de ira uocationis, seu de zelo, hoc est, motu peculiari in sanctis & heroicis uiris, quo inflammantur studio defendendæ iustitiæ, aut propter gloriam Dei, aut ira aduersus impietatem & turpitudinem. Qualis ira seu zelus in Dauide fuit.

OBIECTIONES IN SEXTVM PRAECEPTVM.

Non mœchaberis.

QVAESTIO DE CONIVGIO.

Estne coniugium genus uitæ placens Deo, & liberum cuilibet Christiano ad illud idoneo? Respon.

Quid ni. Nam cùm Deus adulteria prohibet, hoc est, omnes uagos & aberrantes concubitus, approbat è contrario cõiugia, & consuetudinem coniugalem, institutam diuinitus causa procreandæ sobolis,

sobolis, & uitandæ scortationis.

CONTRA.

Qui in carne sunt, inquit Paulus, Deo placere non possunt. Roma. 8

Coniuges sunt, seu uiuunt in carne:

Ergo Deo placere non possunt.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia æquiuocationis. Nam uiuere, seu esse in carne, non significat Paulo, *esse coniugem, seu uti coniugali consuetudine, quæ est diuina ordinatio. Sicut inquit* Pau*lus: Saluatur mulier per generationem liberorum. Et Paphnutius rectè dixit, Castitatem esse consuetudinem coniugalem. Sed in carne esse seu uiuere, est indulgere carnalibus concupiscentijs, seu sequi humanam rationem, contra uerbum* Dei, *& indulgere peccatis, contra testimonium conscientiæ.*

Lex tantùm prohibet adulteria coniugum.

Ergo non prohibet cæteras libidines.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia uerbum mœchari complectitur omnes illicitas & aberrantes libidines, & concubitus extra matrimonium. Ideo Pau*lus ubiq; ferè coniungit fornicationem, adulteria, et omnem immunditiem, Vt 1. ad Corinth. 6. Fornica-*

tores & adulteri non erunt hæredes regni Dei. Et Ephe. 5 Omnis fornicatio & immundities ne nominetur quidem inter uos. Et ad Heb. 13. Fornicatores & adulteros iudicabit Deus.

SEPTIMUM PRAECEPTUM.

Non furtum facies.

DE FVRTIS, ET EORVM pœnis, obiectiones.

Exod. 22. Furta sunt prohibita.

Israëlitæ

Iſraëlitæ aurum auferentes ab Aegyptijs, commiſerunt furtum.

Ergo peccarunt.

RESPONSIO.

Nego minorem: Quia Iſraëlitæ non commiſerunt furtum, ſed obtemperarunt Deo, qui nouo & peculiari mandato iuſſerat ſpoliari Aegyptios. Derogat autem mandatum ſpirituale generali, & mandatum nouum ueteri.

Pœnæ æquales eſſe debent delictis.

Furta ſunt bonorum corporalium abalienatio:

Ergo furta capite plecti non debent, ſed reſtitutione ablatorum bonorum.

Reſpondeo ad maiorem, per diſtinctionem: Aequales eſſe debent pœnæ delictis, ſi delicta non ſunt crebra. Sed cùm ſcelera creſcunt, ut furta & rapinæ ſunt crebræ apud Germanos, etiam pœnæ exacerbandæ ſunt, ut exempla alios deterreant.

QVAESTIO, AN LICEAT *tenere proprium.*

Licetne proprium tenere Chriſtianis, & eſſe diuites? Reſpon.

Etiam. Quia cùm lex prohibet furta, concedit diſtinctionem ac proprietatem bonorum. Et Paulus

1.Tim.6. ait: Præcipe diuitibus ne superbiant, sed sint diuites benefaciendo. Cōcedit igitur diuitias, & regula certa est: Euangelium non abolet politicas ordinationes.

CONTRA.

Primitiua Ecclesia omnia habuit cōmunia. Acto.4.

Ergo & nunc omnia in cōmune conferri debent.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est dißimilitudo. Nam in primitiua Ecclesia opus fuit collatione bonorum, ad alendos pauperes, & ad tempus hæc consuetudo tantùm durauit. Et Petrus in Actis cap.5. Liberum inquit, Ananiæ fuisse retinere agrum suũ. Ergo communio bonorum non præcipitur, nec consulitur in Euangelio, sed liberalis tantùm collatio facultatum ad iuuandum Ecclesiam & pauperes.

ALIVD, AN LICEAT esse diuitem.

Diuitiæ impediunt pietatem. Vnde Christus eas spinas uocat, Lucæ 8.
Mat.19. Et alibi inquit, difficile esse diuites saluari.

Ergo diuitiæ malæ sunt, & abijciendæ.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia acciden tis. Nam diuitiæ per se bonæ sunt creaturæ Dei, utiles ad hanc uitam, ut cibus & potus. Sed abusus malus est, qui proficiscitur à uoluntate hominis abutentis opibus ad luxum, & inutiles profusiones.

OCTAVVM PRAECEPTVM.

Non loqueris aduersus proximum tuum falsum testimonium.

OBIE-

OBIECTIO, DE IVDICIIS.

Christus inquit, Matthæi 6. Nolite iudicare, ne iudicemini.

Ergo peccant iudices, cōcionatores, & alij qui manifesta & publica uitia reprehendunt.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia Christus tantum prohibet priuata maledicta, non prohibet officium iudicum, aut concionatorum, qui ideo alios reprehendunt & accusant, ut illi qui accusantur, emendentur, uel consulatur alijs.

DE MENDACIO TRIPLICI.

Mendacium seu simulatio est peccatum contra octauum præceptum.

Gene.20. Abraham dissimulauit Saram esse cōiugem suam, & uocat eā sororem.

Ergo peccauit cōtra octauū prçceptū.

Respondeo ad maiorem, per distinctionem. Nam sunt tria genera mendaciorum.

Primum genus est perniciosorum, quæ fiunt iniusta uoluntate nocendi. Hæc mendacia tantum prohibita sunt.

Secundum genus est officiosorum, cùm propter honestam & iustam causam aliquid occultatur, aut etiam figuratè aliud dicitur & ostenditur. Tale

Exod.1. *mendacium fuit Abrahæ, obstetricū Aegyptiarum,*

Dauidis

Dauidis simulantis morbum, & quorundam aliorum sanctorum simulatio. 1.Reg.21

Tertium est iocosorum, ut sunt poëmata, Apologi, & salse dicta: haec duo genera mendaciorum non sunt prohibita, sed ea tantùm, quae dicuntur uel uoluntate nocendi, uel ex uanitate ingenij.

NONVM ET DECIMVM PRAECEPTVM.

Non concupisces domum proximi tui, Nec desiderabis uxorẽ eius: non seruũ, non ancillam, nõ bouem, non asinum, nec omnia quae illius sunt.

DE CONCVPISCENTIA.

1. Propter ea quæ natura adſunt, neque laudamur, neq; uituperamur.
Concupiſcentia natura omnibus adeſt.
Ergo concupiſcentia res eſt media, propter quam nec laudamur, nec uituperamur: & per conſequens, concupiſcentia non eſt peccatum, hoc eſt, res digna æterna morte, niſi accedat conſenſus.

RESPONSIO.

Nego *antecedens, quod uerum non eſt. Quia tota natura eſt corrupta propter lapſum Adæ, quæ integra quidem condita fuit à* Deo, *ſed acceßit iam ingens corruptio omnium uirium naturalium, uidelicet ignoratio* Dei, *dubitatio de prouidentia* Dei, *contemptus iudicij* Dei, *& multæ aliæ prauæ inclinationes, quæ ſua natura peccatum ſunt, hoc eſt, res digna æterna morte, ſed condonantur credentibus propter* Chriſtum. *Sicut inquit* Paulus *ad* Roma. 7. *Senſus carnis inimicitia eſt aduerſus* Deum, *legi enim* Dei *nec ſubijcitur, nec ſubijci poteſt.* Et *ad* Roma. 8. Nulla *nunc eſt condemnatio ijs, qui inſiti ſunt* Chriſto Ieſu.

2. Peccatum aut eſt dictum aut factum contra legem Dei.

Con-

Concupiſcentia non eſt dictum aut factum, ſed inclinatio hærens in natura.

Ergo concupiſcentia non eſt peccatum.

RESPONSIO.

Nego Maiorem. Quia eſt mala definitio peccati, aut inſufficiens enumeratio partium. Nam peccatum non tantùm ſignificat factum aut dictum, cõtra legem Dei, *ſed ſignificat perpetuum uitium, hoc eſt, corruptionem naturæ pugnantem cum lege, & facta pugnantia cum lege* Dei, *quæ fructus ſunt peccati originis.*

Peccatum non eſt peccatum, niſi ſit uoluntarium. 3.

Concupiſcentia non eſt uoluntaria, niſi conſenſus accedat, quia hęret in natura humana propter alienũ peccatum, ſcilicet Adæ.

Ergo concupiſcentia non eſt peccatum, ſed tantùm pœna peccati, & imputatio ſeu reatus, ut Scholaſtici doctores loquuntur.

Reſpondeo ad maiorem, per diſtinctionem: Peccatum *non eſt peccatum, niſi ſit uoluntarium, in ciuilibus actionibus.* Sed *concupiſcentia etiam eſt peccatum, hoc eſt, res rea, & damnata à* Deo: *quia eſt*

morbus seu corruptio totius naturæ, & auersio à Deo, quæ displicet Deo: quia causa est, cur legi non perfectè satisfacimus. Condonatur tamen hæc corruptio propter Christum mediatorem, etiam in infantibus, cùm per Baptismum aut preces Ecclesiæ offeruntur Deo.

OBIECTIO IN SVMMAM Decalogi.

DE DILECTIONE.

Quicquid implet legem iustificat, seu acceptos nos reddit Deo.

Rom. 13. Dilectio implet legem. Inquit enim Paulus: Dilectio legis est impletio.

Ergo dilectione sumus iusti, hoc est, accepti Deo.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est ambiguitas, seu sunt quatuor termini in Syllogismo. Nam minor & dictum Pauli loquuntur de Idea seu de perfecta dilectione, quæ implet legem, seu est impletio legis: sed hinc malè colligitur, homines diligere perfectè Deū, seu implere legem. Quia nemo satisfacit legi, propter corruptionem naturæ. Vnde inquit Paulus, Galat. 3. Si lex data esset, quæ posset uiuificare, uerè ex lege esset iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.

Proba

Proba ex dicto Moisi & Christi, de *perfecta dilectione, hominem non esse iustum lege.*

Lex requirit perfectam obedientiam seu dilectionem.

Nemo pręstat perfectam obedientiam, seu perfectè diligit Deum, & proximum sicut seipsum.

Ergo nemo iustus est lege, sed fide, qua apprehendimus Christum mediatorem.

CONTRA.

Christus inquit de lege: Hoc fac, & uiues: Mat. 19.

Ergo uita est ex lege.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia dictum Christi est conditionale, si hoc feceris, uiues. Sed nemo in hac corruptione naturæ perfectè implet legem. Ergo *opus est gratuita condonatione propter mediatorem, quæ fide accipienda est.*

In locum Deuteronomij 5. de præ*mijs & pœnis præceptorum* Decalogi.

Deus promittit pręmia seruantibus legem, & comminatur pœnas inobedientibus,

Ergo bona opera merentur uitam ęternam,& peccata ęternam damnationem.

RESPONSIO.

Nego primùm consequentiam: Quia plus est in cõsequente, quàm in antecedente. Antecedens enim loquitur non de uita æterna, sed de alijs præmijs corporalibus et spiritualibus, quibus ornatur à Deo in hac uita inchoata obedientia erga legem. Deinde respondeo ad antecedens, per distinctionem: Deus promittit præmia corporalia & æterna ex gratia, inchoantibus nouam obedientiam, sed quia hæc est imperfecta, non est digna uita æterna, quæ, ut inquit Paulus, est donum Dei Et Augustinus inquit: Deus cùm reddit præmia nobis, non nostra merita, sed sua dona in nobis coronat.

OBIECTIO, DE PRAEMIIS.

Nemo perfectè diligit Deum, aut pręcepta eius seruat:

Ergo nemo consequitur hanc promissionem Dei de pręmijs.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia Deus reputat inchoatam obedientiam seu impletionem legis pro iustitia, & placet in iustificatis fide hæc obedientia propter Christum.

AN FILIVS PORTET INI-
quitatem patris.

Inquit Ezechiel cap. 18 Non portabit filius iniquitatem patris sui. Item, Anima quæ peccat ipsa morietur. Ergo hęc comminatio de puniendis filijs propter iniquitatem patrum, est contraria Ezechielis dicto.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia non est pugnantia. Nam Ezechiel loquitur de filijs qui non imitantur parentum seu maiorum peccata, hoc est, idolatriã & impietatem: Comminatio hæc loquitur de ijs filijs, qui imitatores sunt maiorum in peccatis. Nam hi tam punientur, quàm ipsi maiores, seu patres puniti sunt propter propria peccata.

CONTRA.

Si filius non portat peccatum patris: Ergo posteritas Adæ non est rea propter ipsius lapsum.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est dissimilitudo in exemplo. Quia ab Adam propagatur corrupta natura in omnes, qualis natura ipsius Adam fuit post lapsum. Ideo omnes rei sunt propter innatum malum. Sed Ezechiel loquitur de peccatis actualibus, seu cuiusq; proprijs, quæ ipsis autoribus imputantur. Roma. 5.

OBIECTIONES IN SYMBOLVM APOSTOLICVM, DE FIDE IVSTIficante.

QVAESTIO, SITNE FIdes fiducia.

Estne fides iustificans coram Deo, notitia

titia historiæ, an uera fiducia misericordiæ promissę à Deo propter Christum mediatorem.

RESPONSIO.

Fides iustificans coram Deo, non tantùm est notitia historiæ, sed est certa fiducia seu motus uoluntatis, statuens nos esse iustos, hoc est, acceptos Deo *gratis propter* Christum, *iuxta datā promißionem.*

CONTRA.

Fides Christiana est articulorum seu historię de Deo & Christo, eiusq́ meritis breuis collectio, quā Symbolum apostolicum uocamus.

Ergo fides non est fiducia, sed notitia historię.

Respondeo ad antecedens, per distinctionem: Paulus & tota scriptura cùm agunt de fide, qua sumus iusti, hoc est, accepti Deo, *non loquuntur de notitia historiæ, sed de ea fide, quæ acquiescit in* Chri*sto, statuens nos propter hunc mediatorem esse iustos, hoc est,* Deo *acceptos. Etsi enim notitia historiæ requiratur, non tamen hac notitia sumus iusti, quam etiam dæmones habent, sed hac fide intuente mediatorem, & statuente nos propter ipsum esse iustos. Sicut inquit* Paulus: *Arbitramur hominem iustificari fide, absq; operibus legis, hoc est, esse iustum, id est, acceptū* Deo, *cùm fide intuetur mediatorem, etiamsi legi non satisfaciat.* ROMA. 3.

Proba fidem in hoc dicto Pauli, & *similibus, significare non notitiam historiæ, sed fiduciam promissæ misericordiæ.*

A PROPRIO OFFICIO FIDEI.

1. Promissioni de gratia Dei, seu remissione peccatorum, est assentiendū, iuxta illud Ioannis 1. Qui non credit Deo, mendacem eum facit.

Fides apprehendit promissionem gratiæ: Est enim correlatiuum promissionis. Iuxta illud ad Roma. 4. Ideo ex fide datur hæreditas, ut certa sit promissio.

Ergo fides significat assensum seu fiduciam amplectentem promissionem.

AB EFFECTV DIVERSO NO-*titiæ historiæ, & fidei.*

2. Iaco. 2. Notitia historiæ affert pauores, & auget desperationem diabolis, de quibus inquit Iacobus: Dæmones credunt, & contremiscunt. Sed fides adfert pacem & consolationem, Roma. 5. Iustificati fide pacem habemus.

Ergo fides iustificans non est tantùm notitia

notitia historiæ, sed fiducia, qua sta tuimus certò nobis ignosci gratis propter Christum, quanquam malè meritis & indignis.

AB EFFECTV FIDEI IN TERroribus peccati & mortis.

Iustus ex fide sua uiuet. Abacuc. 2. 3.

Ergo fides est fiducia, quę statuit Deum nobis esse propitium, & acquiescit in promissa misericordia: non est tantùm notitia historię, quę auget cruciatus & desperationẽ, cùm ex morte filij Dei agnoscimus magnitudinem peccati.

IN INVOCATIONE.

Fiducia est accedendum ad Deum. Hebræ. 4. Habentes talem pontificem, 4. accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ.

Per fidem accedimus ad Deum. Ephe. 4. Per quem audemus accedere confidenter per fidem eius. Roma. 5. Per quem habemus accessum fide.

Ergo fides significat fiduciam, non notitiam historiæ, quæ sine Christo duce & propitiatore deterret nos à Deo.

IN SANCTIFICATIONE.

Fides purificat corda. *Actorum 15.*

Ergo fides est fiducia statuens nos per gratiam Domini nostri Iesu Christi purgari à peccatis, & saluari.

AB AVTORITATE SEV *pronunciatis.*

Christus requirit & prædicat fiduciam suæ misericordiæ, cùm inquit: O mulier, magna est fides tua. Item, fides tua te saluam fecit. Item, Confide fili, remittuntur tibi peccata. & similibus dictis.

Ergo fides non significat tantùm notitiam historiæ, sed fiduciam misericordiæ promissæ à Deo propter Christum mediatorem.

OBIECTIO DE DVBITA- *tione.*

Dubitandum est de remissione peccatorum, seu de gratia Dei. Quia inquit Ecclesiastes: Nescit homo utrũ sit dignus amore Dei, an odio.

Ergo fides non significat fiduciam.

RESPONSIO.

Nego antecedens: Quia dubitatio est peccatũ. Sicut inquit Ioan. Qui non credit, Deum menda-

cem

cem facit. Et ideo edita est promißio de gratuita remißione peccatorum, ut ei assentiamur. Sicut inquit Paulus: Ideo ex fide, ut firma sit promißio, & mandatum Dei est æternum & immutabile, ut credamus in filium Dei. Et peccatum est incredulitas, quod spiritus sanctus arguit & damnat, Ioan. 16. Loquitur autem Ecclesiastes non de uoluntate Dei erga nos reuelata in uerbo, quæ cognita & certa nobis esse debet, sed de iudicio humano, an successus seu euentus negociorum sint futuri felices.

QVAESTIO, AN SOLA fides iustificet.

Iustificatne sola fides in Christum, quæ fiducia est promissæ misericordię?

Etiam, coram Deo.

Quibus id argumentis probatur?

1. Ab autoritate scripturæ, Roma. 3. Omnes peccauerunt, & carent gloria Dei. Iustificamur autem gratis ipsius gratia, per redemptionem in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius.

2. Ab exemplo Abrahæ, Roma. 4. Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam.

3. A definitione iustitiæ. Remißio peccatorum est imputatio iustitiæ, quæ accipienda est fide. Psal. 32. Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & tecta

peccata.

peccata. Beatus uir, cui Dominus non imputauit peccatum.

4\. A causa promißionis. Promißio debet esse certa, Roma. 4. Ideo ex fide, ut certa sit promißio. Ergo reconciliatio non pendet ex conditione legis, tanquam causa, sed ex fide. Nam si reconciliatio penderet ex conditione legis, incerta esset promißio, quia legi non satisfacimus.

5\. Ab effectu fidei. Fides reddit pacatas conscientias, Roma 5. Iustificati fide pacem habemus: & purificat corda, Actor. 5. Ergo ex fide est iustificatio, non ex operibus, quæ conscientias non pacant, quia imperfecta est obedientia. Item, fides adfert uitam seu consolationem. Abacuc. 2. Iustus ex fide sua uiuet. Ergo fides iustificat, non lex, seu opera.

6\. A discrimine promißionum legis & Euangelij. Oportet promißionem de reconciliatione esse certam.

Promißiones legis sunt incertæ, quia pendent ex conditione implendæ legis, cui nemo satisfacit.

Ergo remißio peccatorum non est ex lege, sed ex fide, quæ statuit gratis remitti peccata propter mediatorem Christum.

PRAECIPVA ET VSITATIORA Argumenta, quæ contra doctrinam de iustitia fidei opponi solent ab aduersarijs.

Iacobus

Iacobus inquit: Videtis igitur, quòd homo nō tantùm iustificatur fide, sed etiam operibus. 18

Ergo non sola fides iustificat, sed etiā opera, seu, ut Scholastici loquuntur, fides firmata, hoc est, & opera seu uirtutes nostræ.

RESPONSIO.

Nego *consequentiam: Quia Iacobus loquitur de fide, quæ est notitia historiæ. Paulus uerò de fide quæ fiducia est misericordiæ Dei promissæ propter Christum. Ideo autem tribuitur fidei iustificatio, ut Christo tribuatur suus honor. Deinde, ut certa sit remißio peccatorum, de qua semper dubitandum esset, si penderet ex conditione nostrarum qualitatum seu uirtutum, quæ legi non satisfaciunt.*

Notitia non iustificat. 2.

Fides est notitia:

Ergo fides non iustificat.

RESPONSIO.

Nego Minorem Nam fides in disputatione Pauli de iustitia fidei, non significat tantùm notitiam, sed fiduciam seu assensum amplectentem promissam misericordiam. sicut inquit Christus: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

Dilectio implet legem. 3.

Ergo non fides, sed dilectio iustificat.

RESPON-

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia antecedens loquitur de Idea, siue perfecta dilectione, qualem lex præcipit, sed dilectio quam etiam sancti præstant, est imperfecta. Ergo dilectio non iustificat, sed fides, quæ apprehendit gratuitam remißionem. Non ualet autem consequentia ab Idea ad actum.

4. Fides est opus.
Fides iustificat:
Ergo opera iustificant.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia à particulari ad uniuersale nihil sequitur: nec fides iustificat, quia est in nobis qualitas digna remißione peccatorum, & uita æterna, sed quia apprehendit alienam iustitiã, hoc est, Christi mediatoris, quæ est extra nos, sed fide nobis applicatur.

5. Deus iustificat.
Ergo non fides.

Respondeo per distinctionem: Deus iustificat imputans seu communicans nobiscum iustitiam sui filij. Fides apprehendit hanc gratuitam Dei imputationem, seu oblatam iustitiam propter Christum.

Maxima uirtus iustificat.
6. Dilectio maxima uirtus, non fides. 1. Corinth. 13.
Ergo dilectio iustificat, & non fides.

Respondeo

Respondeo ad Minorem, per distinctionem: Dilectio est maxima uirtus coram hominibus, quia pluribus beneficit. Sed fides est præcipua uirtus seu cultus, qua cum Deo agimus. Nam fides apprehendit promissam misericordiam Dei, & agnoscit Deum esse ueracem. Contrà incredulitas Deum mendacij arguit, quod summum est peccatum. Sicut inquit Ioannes: Qui non credit, Deum mendacem facit. 1. Ioan. 5.

Requiritur in iustificatione etiam regeneratio seu renouatio, seu pœnitentia. 7.

Ergo non sola fides iustificat, nec gratuita est imputatio remißsio peccatorum.

Respondeo per distinctionem: Requiritur regeneratio tanquam effectus, seu fructus sequentes iustificationem. Iustificationis autem causa est fides apprehendens tanquam organum gratis remißsionem peccatorum propter Christum, ut certa sit promißio. Vt Paulus inquit, Roma. 4. Est igitur persona iusta, hoc est, accepta non propter regenerationem, seu uirtutes, quæ sunt perfectæ, sed propter Christum mediatorem, cuius merita fide tanquam organo quodam homo sibi applicat.

OBIECTIO.

Fides sola iustificat.

Ergo non sunt facienda bona opera.

RESPON-

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia fides sola iustificat, tanquam causa applicans nobis beneficium remißionis peccatorum gratuitæ. Non manet autem fides sola, sed ut bona arbor bonos fructus profert, sicut inquit Paulus: Fides per charitatem est efficax, Gala. 5. Ideo autem tribuitur fidei iustificatio, quia accipit gratuitam imputationem iustitiæ, non quia est in nobis uirtus seu qualitas digna tanto beneficio, uidelicet uita æterna.

8. Iustitia est obedientia erga totam legem.

Fides non est obedientia erga totam legem.

Ergo fides non est iustitia, seu non iustificat.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia quatuor sunt in Syllogismo termini. Nam amphibologia est in nomine iustitia, quæ in maiore significat ciuilem obedientiam erga omnes leges, quam Aristoteles uniuersalem uocat: sed fides ideo dicitur esse iustitia, uel iustificare, quòd apprehendit promissam misericordiam gratis, & summum honorem tribuit Deo, scilicet ueritatem & misericordiam. Et comitatur postea ipsam apprehensionem etiam incohata obedientia erga omnes leges. Sed quia hæc obedientia

non

nondum consummata est in nobis, ideo id certum sit beneficium filij Dei: fidei tribuitur iustificatio, non operibus, Roma. 4.

Beatitudo est uita æterna.

Christus beatos pronunciat mites, misericordes, pacificos &c. Matthæi 5. 98

Ergo hæc opera merentur uitam ęternam.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia plus est in conclusione, quàm in præmißis. Nam beatitudo non significat hic uitam æternam, sed felicitatem, augmentum donorum, defensionem uitæ, & alia bona corporalia & spiritualia. Deinde *est intelligenda Synecdoche in omnibus dictis, quæ loquuntur de bonis operibus, qua fides comprehenditur. Iuxta illud: Sine fide impoßibile est placere* Deo. Tertiò, *uita æterna uocatur præmium seu merces, non quia opera sint digna uita æterna, sed quia uita æterna compensat obedientiam, sicut hæreditas compensatio est officiorum filij, non meritum.*

OBIECTIO, CONTRA *secundam solutionem.*

Si per Synecdochen intelligenda est fides in dictis de bonis operibus:

Ergo etiam in dictis de gratuita re-

misſione, quæ fit fide, intelligenda ſunt bona opera: *Et per conſequens, non ſola fides iuſtificat, ſed etiam opera.*

RESPONSIO.

Nego *conſequentiam*: *Quia eſt diſsimilitudo. Nam expreſſa eſt particula excluſiua gratis, in Paulo.* Vt: *Ideo gratis datur hæreditas, ut firma ſit promißio.* Ex*cluduntur autem bona opera à iuſtificatione tanquam cauſa, non tanquam effectus. Quia ſequi in iuſtificatis nouam obedientiam neceſſe eſt.*

QVID GRATIA.

Gratia ſumus iuſti.

Gratia ſunt dilectio, & cæteræ uirtutes ſpiritus ſancti infuſæ cordi.

Ergo dilectione, & cęteris uirtutibus infuſis ſumus iuſti.

RESPONSIO.

Nego Minorem: *Quia eſt mala definitio gratiæ, quæ in propoſitione,* Gratia Dei *iuſtificamur, ſignificat acceptationem* Dei, *ſeu gratuitā imputationem iuſtitiæ propter mediatorem. quæ fide eſt accipienda gratis, ut ſit certa,* Ad Roma. 4.

QVID IVSTIFICARE.

Iuſtificare eſt iuſtum reddere, hoc eſt, donare iuſtitia, quæ uniuerſalis eſt obedientia erga totam legem.

Fides

Fides non reddit ita iustũ hominem, quia est fiducia promissæ misericordiæ.

Ergo fides non iustificat.

RESPONSIO.

Nego Maiorem: Quia iustificare in disputatione Pauli, significat iustum reputare, seu pronunciare, Vt cum dicimus: Iudex iustificauit reum, id est, absoluit & iustum pronunciauit. Item, Publicanus descendit iustificatus de templo, id est, acceptus & recõciliatus Deo, remissis peccatis. Sunt igitur quatuor termini Syllogismi, quos parit ambiguitas. Sic iustificatio significat imputationem iustitiæ gratuitam propter Christum, hoc est, reconciliationem & acceptionem personæ ad uitam æternam.

OBIECTIO, DE IVSTItia Dei.

Iustitia est, punire delicta, non imputare iustitiam gratis.

Deus est iustus:

Ergo non tantùm imputat iustitiam, sed etiam punit peccata, nõ gratis remittit culpam & pœnam.

RESPONSIO.

Maior est uera de humanis iudicijs, sed Deus gratis remittit peccata fide propter filium, cuius mors est cõpensatio pro peccatis, Etsi igitur Deus

odit & damnat peccatum, tamen intuens filium remittit gratis peccatum illis, qui uestimento filij Dei sunt induti.

PRIMA PARS SYMBOLI, DE DEO, ET CREATIONE.

Credo in Deum patrem omnipotentem, Creatorē cœli & terræ.

OBIECTIO.

Credendum est in unum Deum, creatorem

torem

torem cœli et terrę. Sicut dicit Deuteronom. 6. Audi Israël, Deus tuus Dominus unus est.

Christiani non credunt in unum Deum, quia credunt in Deum patrem, & Filium, & Spiritum sanctum.

Ergo Christiana fides seu religio nō est uera.

RESPONSIO.

Nego Minorem: Quia Christiani credunt in unum uerum & æternum Deum, qui est Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Nam ita se unus & æternus Deus patefecit in uerbo suo, uidelicet unum in essentia, trinum in personis, quæ unam eandemq; essentiam diuinam habent, seu (ut Synodus Nicena uocat) ὁμοούσιοι sunt. Distinguuntur autem hoc modo personæ: Pater est persona gignens ab æterno λόγον, hoc est, uerbum seipsum intuens seu cogitans. Filius est persona genita à patre, qui λόγος seu uerbum patris dicitur, Ioan. 1. Character substantiæ patris, Hebræ. 1. Imago Dei patris, Coloss. 1. Hæc persona in plenitudine temporis, iuxta decretum Dei, humanam naturam assumpsit è uirgine Maria, ut uictima fieret pro humano genere. Spiritus sanctus est persona ab æterno procedens à patre & filio, quæ mittitur ab utroq;, & patre & filio, in corda hominum, ut ea sanctificet & illustret uera

notitia Dei, consoletur & gubernet. Vnde Christus eum Paracletum seu Aduocatum & consolatorem
Ioan. 14. 15. 16. uocat. Et attribuitur cuilibet personæ proprium officium, seu opus. Patri creatio, quæ tamen cæteris personis communis, Vt Ioan 1. & Psal. 32. Filio tribuitur redemptio, Spiritui sancto sanctificatio.

OBIECTIO DE FIDE IVdæorum & Turcarum.

Iudęi & Turcæ credunt in unum Deum, creatorem cœli & terræ.

Ergo in uerum Deum credunt, & saluantur.

RESPONSIO.

Nego antecedens. Quia Deus extra Christum, quem Iudæi & Turcæ negant esse filium Dei, non
Ioan. 14. uerè agnoscitur aut colitur. Sicut inquit Christus Nemo uenit ad patrem, nisi per me.

CONTRA.

ALIA, DE FIDE PIORVM Veteris testamenti.

Sancti ueteris Testamenti crediderunt in Deum conditorem rerum, sine Christo mediatore:

Ergo etiam fides Iudæorum & Turcarum uera est.

RESPONSIO.

Nego antecedens. Quia sancti Veteris testamen

ti

ti crediderunt in eum Deum, qui ipsis Meßiam promisit, quem agnouerunt esse filium Dei, habentem diuinam potentiam. Quia Diaboli regnum erat uastaturus, Gene. 3. Et in eo benedicendæ erant omnes gentes, Genesis 22. Crediderunt igitur in uenturum Meßiam, sicut nos in exhibitum credimus. Sicut inquit Christus: Abraham uidit diem meum, & gauisus est, Ioan. 8.

DE CREATIONE RERVM, ET *perpetua earundem conseruatione ac sustentatione.*

QVAESTIO, AN CONDITA *omnia ex nihilo.*

Creauit ne Deus omnia ex nihilo?

Respon. Etiam, per uerbum suum, seu λόγον, hoc est, filium coæternum, Gene. 1. & Psalmo 32. Verbo Domini firmati sunt cœli. Ipse dixit, & facta sunt. Ipse mandauit, & creata sunt. Et Ioan. 1. Omnia per ipsum (λόγον) facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.

CONTRA.

Ex nihilo nihil fit.

Ergo ex nihilo non potuit condi mundus.

RESPONSIO.

Antecedens loquitur de operibus humanis &

physicis, quae materiam praeexistentem requirunt. Sed Deus etiam ex nihilo, hoc est, nulla praeexistente materia aliquid condere potest. Sicut inquit Paulus, Roma. 4 Deus uocat ea quae non sunt, ut sint aliquid.

QVAESTIO, DE GVBERNAtione & sustentatione rerum.

Adestne Deus adhuc creaturis, easq; conseruat & sustentat? *Respon.*

Etiam. Quia inquit Paulus Actorum 17. In ipso (Deo) uiuimus, mouemur & sumus. Et ad Hebraeos 1. Ferens omnia uerbo potentiae suae. Et Col. 1. Omnia per eum consistunt.

CONTRA.

Malis plerunq; bene est, & contrà bonis malè.

Ergo Deus non habet curam creaturarum, sed ab eis tanquam faber à naue extructa, discessit, relinquens creaturas propriae gubernationi: aut omnia fiunt casu, aut Deus alligatus est causis, ut uocãt, secundis.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia multa testimonia scripturae diuersum docent, & mens humana notitijs naturalibus conuincitur, esse Deum non solùm conditorem rerum, sed etiam moderatorem & conseruatorem

seruatorem

seruatorem. Nec Deus alligatus causis secundis, quia est agens liberrimum, adiuuans, & impediens causas secundas pro sua uoluntate. Sicut dicit Psal. 99. Scitote quòd Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos. Et Psalmo 126. Nisi Dominus ædificauerit domum, frustra laborat qui ædificat eam. Quòd autem interdum bonis malè, & malis bene est, id fit singulari Dei permißione & consilio, qui uult Ecclesiam in hac uita subiectam esse cruci, ut agnoscat iram Dei aduersus peccatum, crescat in ea fides, & accendatur inuocatio.

Inquit Moises Genesis 2. Requieuit Deus die septimo, hoc est, sabbato ab omni opere.

Ergo Deus, ut fingunt Epicurei, ociosus est, non gubernat ac sustentat creaturas.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter. Nam Deus quieuit tantùm ab opere conditionis, quia nullas alias species creauit, aut plures mundos, non quieuit ab opere conseruationis, quod perpetuum & quotidianum est. Quia Deus conseruat adhuc res conditas, & defendit Ecclesiam, iuxta illud dictum Christi: Pater meus usque modò operatur, & ego o-

peror. Et Paulus inquit: In ipso (Deo) sumus, mouemur, & uiuimus. Cõseruatio naturæ uocatur actio Dei generalis, Ecclesiæ defensio actio specialis.

OBIECTIO DE CAVSA PECcati, quæ non est Deus, sed uoluntas Diaboli & hominis, auertentium se liberè à Deo.

Deus creauit omnia.

Ergo etiam peccatum creauit, & eius est causa.

Respondeo ad antecedens, per distinctionem. Creauit Deus omnia, quæ condita sunt, Sicut inquit Ioannes: Per ipsum facta sunt omnia, quæ facta sunt. Peccatum autem non est conditum à Deo, sed est horribilis perturbatio ordinis diuini in natura, quam Deus maximè abominatur. Sicut inquit Psalmus: Deus non uolens iniquitatem tu es. Loquitur igitur antecedens tantùm de rebus bonis. Sicut Mois. Vidit Deus quòd omnia quæ creasset, ualde essent bona, hoc est, utilia homini, & congruentia ad diuinam mentem seu uoluntatem.

Ioan. 1.

Psal. 5.

SECVNDA PARS SYMBOLI, DE REDEMPTIONE.

Et in Iesum Christum, filium eius unicum.

unicum, Dominum nostrum. Qui conceptus est de Spiritu sancto, Natus ex Maria uirgine, passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus. Descendit ad inferna, tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad cœlos, sedet ad dexterã Dei patris omnipotentis. Inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos.

DE CHRISTO SEV ΛΟΓΩ, SIT ne Deus & persona, Quæstio.

Estne Christus seu λόγος Deus?

Est. Quia Ioannes expreßè uocat Deum, ca. 1. In principio erat uerbum, Et uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Vbi Græcus articulus ὁ, qui nunquam prædicato additur, testatur uerbum seu λόγον collocandum esse loco subiecti, hoc modo: Καὶ ὁ λόγος ἦν θεός. Et uerbum seu λόγος erat Deus, hoc est, diuina essentia.

CONTRA.

Vnus est tantùm Deus, Exod. 6.

Ergo Christus seu λόγος nō est deus.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia etsi una est diuina essentia, tamen tres sunt personæ diuinitatis coæternæ, & ὁμοούσιοι, hoc est, eiusdem essentiæ, quemadmodum ipse Deus se in uerbo suo Ecclesiæ patefecit. Est igitur Christus seu λόγος uerus & æternus Deus cum patre, distincta à patre & spiritusancto persona, æquè omnipotens, intelligens, indiuidua & incommunicabilis, non sustentata ab alia natura, quod etiam formula Baptismi testatur, in qua omnibus personis eadem potentia, & idem honor tribuitur.

CONTRA.

Verbum seu λόγος dicitur, quia cogi-

tatione

tatione à patre gignitur.

Cogitatio est qualitas, seu motus transiens.

Ergo uerbum seu λόγος non est persona distincta à patre, sed uel ipse pater, uel cogitatio seu propositum patris constituentis saluare humanum genus per Christum excellentem doctorem, ut Samosatenus, Photinus, & Seruetus hęretici furenter contenderunt.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia Ioannes *disertè λόγον personam esse testatur, cùm inquit, per λόγον seu filium* Dei *facta esse omnia, & uersatum esse in mundo, seu induisse humanam naturam.* Idem *testantur uerba* Baptismi. *Quia tribuunt filio* Dei *æqualem honorem & omnipotentiam cum patre & spiritu sancto.* Et *personam esse λόγον etiam significat* Ioannes, *cùm ipsum apud* Deum *fuisse in principio testatur, inquiens: Et uerbum erat apud* Deũ. Non *igitur λόγος est ipse pater, sed distincta persona à patre, qui in plenitudine temporis humanam naturam assumpsit ex* Virgine, *ut hostia fieret pro peccatis nostris,* Gala. 4.

AN OPVS FVERIT FILIVM DEI *nasci hominem, & pati.*

Fuitne

Fuit ne ad reparationem humani generis necesse filium Dei assumere humanam naturam, ac mori? *Respon.*

Etiam. Primò propter ueritatem ac promißionem Dei. Secundò, ad placandam immensam iram Dei aduersus peccatū, quæ nulla alia hostia, quàm morte filij Dei placari potuit.

CONTRA.

Deus est omnipotens:

Igitur potuit remittere culpam sine morte filij.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia insufficientis causæ. Nam utriq; satisfieri debuit, iustitiæ Dei, quæ exigebat compensationem seu λύτρον, & misericordiæ, quæ deprecata est & intercesit pro humano genere. Ideo factum est hoc admirandum decretum Dei de liberatione per filium, qui factus est uictima placans iram Dei aduersus peccatum.

ALIVD.

Genus humanum semper amicum fuit Deo. Inquit enim Deus apud Ieremiam cap. 31. Perpetua charitate dilexi te. Et Paulus ait: Elegit nos Deus in filio ante constitutionem mundi Ephe. 1.

Ergo non fuit opus misione & morte filij. RESPON-

RESPONSIO.

Consilium de reconciliando humano genere per filium, fuit æternum. Adam autem lapsus reuera factus est reus peccati & iræ Dei. *Misericordia autem motus est* Deus, *ut promitteret Meßiam filium reconciliatorem, propter quem receptus est* Adam, *& tota posteritas aßentiens promißioni.*

Deus mori seu pati non potest.
Christus est Deus.
Ergo mori seu pati non potuit.

Respondeo ad maiorem: Christus non solum est Deus, sed etiam homo. Ideo *etiamsi diuina natura impaßibilis est, tamen de Christo, in quo natura diuina & humana inseparabiliter unitæ sunt, rectè dicitur* Deum *esse passum propter* Idiomatum *communicationem:* Idq; *non in abstracto, sed in concreto. Neq; enim rectè dicitur, diuinitas passa, sed* Deus *est passus.* Ideo *inquit* Irenæus: Diuina *natura in Christo quieuit, ut pati ac mori posset.*

DE ASCENSV CHRISTI *in cœlum.*

Christus ascendit ad cœlos:
Ergo antè in cœlo non fuit.

Respondeo per distinctionem: Ascendit *ad cœlos secundum humanam naturam, quæ antè in cœlo*

lo non fuit, non secundum diuinam naturam, quæ semper fuit in cœlis apud patrem. Sicut inquit Rufinus in expositione Symboli: Ascendit ad cœlos, non ubi uerbum Deus antè non fuerat, quippe qui erat semper in cœlis, & manebat in patre, sed ubi caro factum antè non sedebat.

ALIVD.

Deus est essentia incorporea, non habens manus aut alia membra:
Ergo Christus non potest sedere ad dexteram patris.

RESPONSIO.

Dextera in scripturis potentiam significat. Igitur sedere Christum ad dexteram patris, non est cum certo loco affixum esse in cœlis, sed habere omnem potestatem in cœlo & terra, seu æqualem esse patri omnipotentia, etiam secundum humanam naturam. Sicut inquit Matthæi ultimo: Data est mihi omnis potestas, quæ est in cœlo & in terra.

TERTIA PARS SYMBOLI, DE SPIRITV SANCTO, ET EC*clesia, eiusq; sanctificatione & glorificatione.*

Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam,

Sancto-

Sanctorum cõmunionem, Remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & uitam ęternam, Amen.

QVAESTIO, DE SPIRITV SANcto, an sit Deus, & distincta persona à patre & filio.

Estne Spiritus sanctus Deus, & persona distincta à patre & filio? Respon. Est.

Proba esse Deum.

Psal.49. Inuocatio ad Deum solum dirigenda est, Iuxta illud: Inuoca me in die tribulationis.

Mat.28. Inuocatio dirigitur ad Spiritum sanctũ, sicut testatur forma Baptismi.

Ergo Spiritus sanctus est Deus.

ALIVD.

Sanctificare & uiuificare est opus solius Dei.

Spiritus sanctus sanctificat & uiuificat corda:

Ergo Spiritus sanctus est Deus.

ALIVD.

Spiritus sanctus à Paulo uocatur Dominus, posteriore Corinth.3. Et Gene.1. dicitur spiritus Dei.

Ergo spiritus sanctus est Deus.

Proba Spiritum sanctum esse personam *distinctam à patre & filio.*

1. Matth.3. Acto.2. Apparet Spiritus sanctus in Baptismo Christi peculiari forma, scilicet columbę. Item in die pentecostes in linguis igneis.

Ergo Spiritus sanctus est distincta persona à patre & filio.

In formula Baptiſmi, Baptizo te in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, diſtinguitur ſpiritus ſanctus à patre & filio, & tribuitur ei honos omnipotentiæ & inuocationis 2. Matt. 28.

Ergo ſpiritus ſanctus eſt diſtincta perſona à patre & filio, æquè cum illis omnipotens, exaudiens & ſaluans.

Chriſtus inquit, Ioan. 14. Rogabo patrem, & aliũ paracletum dabit uobis. 3.

Ergo diſcernit ſpiritum ſanctum à ſe & patre, nec ſignificat ipſum patrem, nec agitationem creatam à patre in cordibus.

QVAESTIO, AN FVERIT SPIRItus ſanctus ante Chriſtum incarnatum.

Fuitne Spiritus ſanctus ante Chriſtũ incarnatum? *Reſpon.*

Fuit. Sicut Petrus teſtatur loquens de prophetis. Spiritus Chriſti in eis prædixit Chriſtum paſſurum eſſe. Eſaias cap. 59. inquit: Hoc eſt fœdus meum cum eis, dicit Dominus, Spiritus meus, qui in te eſt, & uerba quæ poſui in ore tuo, non recedent ab ore tuo, nec ab ore ſeminis tui, dicit Dominus, deinceps & in ſempiternum. 1. Petr. 1. et 2. Pet. 1

DE ECCLESIA.

Quid Ecclesia.

Estne Ecclesia cœtus uisibilis? Resp. *Est, sed tamen dissimilis politijs seu regnis huius mundi, quæ titulis & ordinarijs successionibus ordinata sunt.*

Quid est ergo Ecclesia?

Ecclesia est uisibilis cœtus amplectentium Euangelium Dei, & obedientium Euangelio, & renatorum spiritu sancto, cui cœtui admixta est in hac uita magna multitudo non renatorum, sed tamen de doctrina consentientium.

OBIECTIO DE ORDINARIA *successione.*

Politia Mosaica alligata fuit ad certum ordinem & successionem.

Ergo etiam Ecclesia in nouo Testamento alligata est ad titulos, & ordinariam successionem Episcoporum.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est dissimilitudo. Nam diuinitus ordinata fuit politia Iudaica, & alligata ad certas leges, & ceremonias Leuiticas. Sed Ecclesia noui testamenti alligata est tantùm ad uerbum Dei. Sicut inquit Christus: Oues meæ uocem meam audiunt, Ioã. 10, de hac dictum est à Christo:

Dic

hic Ecclesiæ, non de ea, quæ pertinaciter defendit idola & impios errores.

CONTRA.

Paulus uult fieri omnia ordine in Ecclesia. 1.Cor.14

Ergo necesse est alligatam esse Ecclesiam ad certas leges, & ordinariam successionem, ne corpus sit sine capite.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Nam alligata est Ecclesia ad sinceram doctrinam Euangelij. Sicut inquit Christus: Oues meæ uocem meam audiunt. Et Christus Ioan. 10. *est caput Ecclesiæ. Sicut inquit Paulus, Ephe. 1. Et ipsum (Christum) dedit caput super omnia Ecclesiæ, quæ est corpus eius integrum, perficientes omnia in omnibus. Ordo autem in Ecclesia est obseruandus docendi causa, sine opinione tamen iustitiæ, cultus aut necessitatis. Nam extra casum scandali uiolari possunt traditiones humanæ sine peccato.*

QVAESTIO DE SANCTIFI-
catione Ecclesiæ.

Estne Ecclesia sancta? *Respon.*

Est, sicut eam Symbolum uocat, & Diuus Paulus, Ephe. 5. sed quantum ad imputationem, & inchoationem sanctitatis, non quantum ad consummationem attinet. Nã Ecclesia multiplicem habet ad-

huc infirmitatem, quam Deus ei condonat propter Christum mediatorem, cuius spiritu donata inchoat etiam nouitatem, seu sanctitatem in hac uita.

CONTRA.

Opera Dei sunt perfecta.

Sanctificatio est opus spiritus sancti:

Ergo sanctificatio Ecclesiæ est perfecta, seu consummata in hac uita, & nulla est imbecillitas, nullæ reliquæ peccati in renatis.

Respondeo ad maiorem, per distinctionem. Opera Dei sunt perfecta, quantum attinet ad conditionem rerum, non quantum ad regenerationem Ecclesiæ, quam Deus in hac uita inchoat, sed consummabitur in uita æterna. Interea imbecillis est Ecclesia, sed adiuuatur à Spiritu sancto in ærumnis, sicut inquit Paulus, Roma. 8. Spiritus Dei auxiliatur infirmitatibus nostris.

DE GLORIFICATIONE ECclesiæ, Quæstio.

Quæ est gloria Ecclesiæ? Respon.

Ea in hac uita est uera agnitio et inuocatio Dei, gloriosa & mirabilis inde usq; ab initio mundi, eius conseruatio, & liberatio contra hostes, Diabolum, tyrannos, & impios doctores, omnibus temporibus. Post resurrectionem uerò erit futura perfecta liberatio ab omnibus ærumnis, cùm in uita æter-

ita fruimur dulcißima cōsuetudine & aspectu Dei, cum angelis & electis. Sicut inquit Ioannes: Charißimi, nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quod futuri sumus. Scimus autem quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicut est.

TERTIA PARS CATECHISMI, DE INVOCATIONE Dei, seu de precatione.

QVAESTIO.
Estne inuocatio Dei proprium opus

Ecclesiæ, non cõmune cum Iudæis, Turcis, aut alijs gentibus? Respon.

Est. Quia Ecclesia tantùm uerè Deum agnoscit, scit quem Deum inuocet, & per quem & cur exaudiatur.

CONTRA.

Inuocant Deum etiam Turcæ & Iudæi.

Ergo inuocatio non est opus solius Ecclesiæ, sed etiam aliarum gentium.

Respondeo per distinctionem ueræ & falsæ inuocationis.

Vera inuocatio est, quæ dirigitur ad Deum per filium mediatorem, hac fide nos certò exaudiri à Deo propter hunc pontificem nostrum, sicut inquit: Quæcunq; petieritis patrem meum in nomine meo, dabit uobis, Ioan. 16.

Falsa, Turcica & Iudaica inuocatio est, quæ dirigitur ad Deum sine Christo mediatore, quare dupliciter aberrant à Deo Iudæi & Turcæ: primùm de essentia Dei. Deinde de uoluntate. Ideo de exauditione certò statuere nõ possunt, quia mediatorem filium non agnoscunt.

DE INVOCATIONE SANctorum, Quæstio.

Suntne inuocandi Sancti tanquam in-

terceſſores, quorum precibus ac meritis exaudiamur à Deo? Reſpon.

Non. Quia tantùm propter Chriſtum mediatorem, eiuſq; merita & interceßionem promiſſa eſt Eccleſiæ exauditio & liberatio. Sicut inquit ipſe Chriſtus: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Ioan.16.

CONTRA.

Sancti ſunt honorandi. Sicut inquit Pſal. Laudate Dominum in ſanctis eius. Pſal.150

Ergo ſanctos inuocare debemus.

RESPONSIO.

Nego conſequentiam: Quia plus eſt in conſequente, quàm in antecedente. Nam honor & inuocatio diuerſi ſunt cultus ſeu opera. Inuocatio tantū Deo debetur, qui ſolus cordium motus intelligit: honor autem tribui debet ſanctis, primò ut gratias agamus Deo pro utilibus organis Eccleſiæ. Secundò, ut confirmemus eorum exemplis fidem noſtram. Tertiò, ut imitemur eorum uirtutes, fidem, conſtantiam, caſtitatem, & confeßionem &c.

ALIA OBIECTIO.

Sancti orant pro Eccleſia. Item angeli. Zachariæ 1.

Ergo ſancti ſunt inuocandi.

F 5

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia etiamsi orant Sancti pro uniuersa Ecclesia, tamen hinc non sequitur inuocandos esse. Quia de inuocatione sanctorum in Scriptura sacra neque mandatum, neque promißio extat, neq; etiam exemplum ullum probatum. Quia talis inuocatio uerbo Dei, seu promißioni diuinæ non nititur. Ideo de exauditione cùm inuocat sanctos, certa esse non potest Ecclesia.

ALIA.

Viuos licet rogare, ut pro nobis orent Deum.

Ergo etiam mortuos licet inuocare.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est dißimilitudo. Nam de uiuis extat mandatum & promißio, non de mortuis: & tantùm propter merita & intercessionem Christi mediatoris, non Sanctorum, promissa est exauditio Ecclesiæ. Ideo ad Christum mediatorem confugere debemus, uocantem ad se Ecclesiam. Matth. 11. Venite ad me omnes &c.

ALIA.

Iacob uult nomen suum inuocari à posteris. Et Moises orat: Memento Domine seruorum tuorum, Abrahæ, Isaac, & Iacob. Item in Psalmo orant fideles Deum, ut recordetur Dauidis:

Ergo inuocandi sunt sancti, & Deus exaudit Ecclesiam propter sanctorum intercessiones & merita.

Respondeo ad antecedens. Iacob petit ut Deus posteris suis adsit propter datam sibi promissionem, & gratia diuini fœderis etiam ad posteros suos perueniat. Et Moses rogat, ut Deus & se & populum suum recipere, iuuare, & liberare uelit, propter datam promissionem Abrahæ, Isaac & Iacob, cuius ipsi sint posteritas. Ita etiam fideles in Psalmo orant, ut Deus recordetur Dauidis, hoc est, promissionis datæ Dauidi de mittendo Messia, & liberatione Ecclesiæ. Non igitur ad personas, sed ad datam promissionem respexerunt Iacob, Moses, & alij inuocātes Deum. Et ineptè allegantur exempla, ubi expressæ scripturæ repugnant, Vt: Inuoca me in die tribulationis. Item: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis.

RATIONES, QVIBVS IMPROBATUR *Sanctorum inuocatio.*

Proba inuocationem Sanctorum esse impiam & idolatricam.

I.

Honor Dei non est tribuendus creaturis, iuxta illud Esaiæ 42. Honorem meum non dabo alteri.

Inuocatio

Inuocatio est honor, qui soli Deo debetur, iuxta illud Psalmi: Inuoca me &c.

Psal. 49. Ergo inuocatio non debet tribui creaturis seu sanctis.

II.

Inuocatio Sanctorum obscurat gloriam Christi, & ab eius fiducia abducit Ecclesiam:

Ergo inuocatio sanctorum est improbanda.

III.

De inuocandis sanctis neq; mandatum, neq; promissionem habet scriptura:

Ergo inuocandi non sunt.

IIII.

1.Tim.2. Solus Christus est constitutus à Deo mediator & pontifex Ecclesiæ:

Hebr.2. Ergo solus Christus est inuocandus, non sancti.

V.

Ioan.14. Tantùm propter merita Christi mediatoris exaudimur:

Ergo non propter intercessiones seu merita sanctorum.

VI.

Psal.7. Sancti nō intuentur motus cordium, nam hoc solius opus est naturæ omnipotentis:

Iere.17. Ergo sancti non sunt inuocādi, quia non intelligunt

Apoc. 11. animorum motus, seu cogitationes.

VII.

Angelus

Angelus uetat se adorari, Apoca. 12.

Ergo angeli & mortui non sunt inuocandi aut adorandi.

VIII.

Synodus Cartagnensis prohibuit ne Sacerdos diceret ad altare : Sancte Petre, Sancte Paule ora pro me.

Ergo sancti non sunt inuocandi.

OBIECTIO DE EXAVditione.

Non semper præstantur à Deo, quæ petimus :

Ergo promissio de exauditione non est uniuersaliter uera.

Respondeo per distinctionem bonorum corporalium & spiritualium : Bona corporalia promissa sunt cum conditione nostræ salutis, & gloriæ Dei. Ideo interdum uel differuntur, uel omnino non præstantur in hac uita. Quare in petitione corporalium rerum Ecclesia se subijcere debet uoluntati diuinæ. Sicut fecit David, 2. Regum 15. inquiens : Si inuenero gratiam in oculis Domini, reducet me. Sin autem dixerit mihi, non places, præstò sum : faciat quod bonum uidetur ipsi. Bona uerò spiritualia, ut sunt remißio peccatorum, donatio spiritus sancti, & uitæ æternæ, certò promissa sunt Ecclesiæ propter mediatorem: Ideo semper præstantur petentibus.

Sicut

Lucæ 11. *Sicut inquit Christus: Pater dabit spiritum sanctum petentibus, scilicet fide seu inuocatione, ac fiducia mediatoris.*

PRINCIPIVM ORATIONIS DOMINICAE.

Pater noster qui es in cœlis.

OBIECTIO DE EXAVDITIONE *sine filio mediatore.*

In Oratione dominica nõ fit mentio filij mediatoris.

Oratio dominica exauditur à Deo.
Ergo quædam inuocatiò exauditur
sine filio mediatore.

RESPONSIO.

Nego Maiorem: Quia cùm Deum nostrum patrem appellamus, simul includimus filium, propter quem Deus factus est noster pater, & nos sibi filios adoptauit, Ephe. 1. Sicut igitur Deus pater noster est per filium, ita etiam propter filium nos exaudit. Sicut inquit Christus: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Hæc promißio in omnibus orationibus cogitari debet. Nam extra filium mediatorem Deus neminem exaudit, nec est pater, sed seuerus iudex, damnans & reijciens homines propter peccatum.

PRIMA, SECVNDA ET TERTIA PRECATIO.

Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat uoluntas tua sicut in cœlo & in terra.

OBIECTIO DE BONIS *spiritualibus*.

Sanctifi-

Sanctificatio nominis Dei, aduentus seu augmentum regni eius, & uoluntatis executio pertinent ad gloriam Dei, & salutem nostram:

Ergo hæc bona cùm petuntur, consummatè tribui debent. Quia sunt bona spiritualia; quæ certò promissa sunt sine conditione.

Respondeo per distinctionem: Promissa sunt sine conditione quantum attinet ad gloriam Dei, & certò dantur. Sed quantum attinet ad Ecclesiam, quæ subiecta est in hac uita cruci. Item ad exercendam

fidem in inuocatione, & ad malitiam Diaboli impedientis gloriam Dei. Differuntur interdum hæc bona, aut certè occultatur largitio, ut crescat ardor Ecclesiæ in inuocatione, consummabuntur autem in uita æterna, in qua uidebimus preces nostras non fuisse irritas seu inanes.

QVARTA PETITIO.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

DE PANE QVOTIDIANO, *seu uictu.*

Solicitudo est prohibita, inquit enim Christus Matthæi sexto cap. Ne sitis soliciti in crastinum, quid edatis aut bibatis.

Petens panem quotidianum, est solicitus de crastino.

Ergo petens panem quotidianum, agit contra admonitionem Christi.

RESPONSIO.

Duplex est solicitudo. Quædam coniuncta est cum diffidentia, hæc est prohibita. Alia non est coniuncta cum diffidentia, quæ est uocationis. De qua inquit Diuus Paulus, Roma. 12. Qui præest, id faciat cum solicitudine. Et monet Christus, ne à solicitudine seu diffidentia nos sinamus opprimi, ita ut propter diffidentiam de uictu & defensione, deficiamus à ueritate seu confeßione Euangelij.

QVINTA PETITIO.

Et remitte nobis debita noſtra, ſicut & nos remittimus debitoribus noſtris.

DE CONDONATIONE OFFENſarum mutua.

Chriſtus requirit mutuam condonationem delictorum proximi, ut nobis quoq; remittantur peccata noſtra à Deo.

Ergo remiſsio peccatorum non eſt

gratuita, ſed pendet ex conditione noſtræ condonationis tanquam ex cauſa ſeu merito. RESP.

Nego conſequentiam: Quia noſtra condonatio eſt ſignum diuinæ condonationis, certificans nos de remiſsione noſtrorum peccatorum, & requirit eam Chriſtus tanquam fructum, nõ tanquam cauſam diuinæ indulgentiæ. Placet aũt Deo noſtra cõdonatio, ſicut alia bona opera propter Chriſtum. Ideo aũt remiſsio peccatorũ non pendet ex conditione, ut certa ſit promiſsio, Vt docet Paulus ad Roma. 4.

SEXTA PETITIO.

Et ne nos inducas in tẽtationem.

DE TENTATIONE.

Iubet Christus petere, ne inducamur in tentationem à Deo.

Ergo Deus est autor tentationis seu peccati.

RESPONSIO.

Nego consequentiam. Nam induci in tentationem, significat phrasi Hebraica, non effectiuè, sed permißiuè permittere ut inducamur. Nam uerba actiua sæpe significant paßiuè Hebræis. Sic dicit Deus ad Mosen: Indurabo cor Pharaonis, id est, sinam ut induretur. Est igitur sententia petitionis, ne finas nos opprimi in tentatione. Sic Iacobus ait: Deus non tentat malis, id est, non est is qui suggerit malas tentationes, sed Diabolus. 1. Theß. 3.

Exod. 4.

Iac. 1.

SEPTIMA PETITIO.

Sed libera nos à malo.

DE FINE MALORVM.

Multi petentes liberationem à malis, ut à morte & cæteris ærumnis huius uitæ, non exaudiuntur.

Ergo promissio de exauditione est irrita.

RESPONSIO.

Nego consequentiam; Quia Deus exauditio-

nem in corporalibus malis promisit cum conditione, liberat tamen inuocantes etiam in corporalibus periculis, oportuno tempore, & quo modo ipse ordinauit: aut per mortem, quæ non est ultimum malum, ad uitam meliorem perducuntur.

ALIA, DE EXAVDITIONE.

Deus peccatores non exaudit, Ioan. 9.
Omnes homines sunt peccatores:
Ergo nemo exauditur.

Respondeo ad maiorem, per distinctionem. Nam duplices sunt peccatores. Resipiscentes, quos exaudit

audit Deus, & perseuerantes in peccatis, contra conscientiam, hos Deus non exaudit quamdiu in proposito peccandi perseuerant, contra testimonium conscientiæ.

QVAESTIO DE DVBITAtione.

Licetne dubitare de gratia Dei, & liberatione? Respon.

Non. Quia dubitatio est peccatum arguens Deũ mendacij in datis promißionibus.

CONTRA.

Dubitant etiam pij, ut leprosus Matthæi 8. inquiens: Domine, si uelis potes me mundare.

Ergo dubitatio non est peccatum.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia morbus inhærens in natura etiam piorum peccatum est, sed condonatur cùm repugnant huic malo naturali, erigentes sese fide intuente promißiones.

ALIA.

Superbia est iactare se esse in gratia Dei.

Ergo dubitatio est uirtus.

Respondeo ad antecedens: Superbia est iactare se esse in gratia Dei, sine uerbo Dei reuelato: sed quia Deus uoluntatem suam nobis in filio reuelauit

de reconciliatione. Ideo certò *ſtatuere debemus eſſe nos receptos propter mediatorem,* Iuxta *illud*: Di*lecti ſumus in dilecto,* Ephe.1.

QVARTA PARS CATECHISMI, DE POENITENTIA,

Confeßione, & Abſolutione.

DE POENITENTIA.

QVAESTIO, AN RENATI

iterum labi poßint.

Poſſíntne, qui renati ſunt, iterum labi,

bi, & amittere fidem, & Spiritum sanctum? Respon.

Possunt, cùm contra conscientiam peccant, sicut Saul & David lapsi sunt, quorum alter prorsus periijt, alter rursus ad Deum conuersus est. Et Paulus inquit, priore ad Corinth. 10. Qui uidetur stare, uideat ne cadat.

ALIA, AN LAPSIS SIT REditus *ad gratiam.*

Superest ne lapsis post baptismum remissio peccatorum, seu reditus ad gratiam? *Respon.*

Etiam. Quia David, Manasses, Petrus post lapsus horrendos, iterum consecuti sunt remissionem peccatorum. Sic Paulus Galatarum Ecclesiam lapsam reuocat ad pœnitentiam, & recipi iubet Corinthium incestum, 2. Corinth. 2. Et Ezechiel 33. Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat. Et Lucæ 15. inquit Christus: Gaudium est angelis super uno peccatore pœnitentiam agente.

OBIECTIO.

Inquit Paulus ad Hebræos 6. Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, reuocari ad pœnitentiam. Item uoluntariè peccantibus post acceptam notitiam ueritatis, iam

nō relinquitur pro peccatis hostia, sed terribilis expectatio iudicij.

Ergo lapsis post Baptismum non superest locus gratiae.

Respondeo ad priorem locum, per distinctionem: Negatur renouatio ijs, qui non auscultant amplius Euangelio, sed illud contemnunt, & ut postea addit, crucifigunt & ludibrio habent Christum. Alter locus non negat lapsos posse resurgere, aut redire ad beneficia Christi, sed excludit alias hostias quascunque, siue legales, siue excogitatas ab hominibus, quibus Pharisaei & alij putabant se mereri remißionem peccatorum.

QVAESTIO, AN OMNIA PECcata *sint remißibilia.*

Remittuntur ne omnia peccata resipiscentibus? *Respon.*

Etiam. Quia inquit Propheta Ezechiel, ca. 33. de impio resipiscente. Omnia peccata eius quae peccauit, non imputabuntur ei: iudicium & iustitiam fecit, uita uiuet.

CONTRA.

Inquit Christus: Qui dixerit uerbum contra spiritum sanctum, non dimittetur ei.

Ergo est aliquod peccatum irremissibile.

RESPONSIO.

Concedo consequentiam. Sed hoc ipsum peccatum cùm ad gratiam confugimus, etiam fit remißibile. Nam Augustinus peccatum irremißibile interpretatur finalem impœnitentiam, seu desperationem: & eodem interprete, dicit uerbum contra spiritum sanctum, qui uerbum prædicatum, & confirmatum testimonijs spiritus, ad extremum pertinaciter repudiat.

QVAESTIO DE PARTI-*bus pœnitentiæ.*

Sunt ne pœnitentiæ partes solùm cõtritio & fides? *Respon.*

Sunt. Quia hi duo motus requiruntur in regeneratione impij. Primùm, ut per legem peccata agnoscat, & uerè doleat de admißis peccatis ex cõsideratione immensæ iræ Dei aduersus peccatum. Deinde, ut rursus concipiat certam fiduciam de remißione peccatorum, donata gratis propter Christum, qua mens consolationem accipit, & erigitur ne conspectu iræ Dei, & propriæ indignitatis ruat in desperationem, aut odiũ Dei, sicut Cain, Saul, Iudas, & similes.

CONTRA.

Papistæ faciunt partes pœnitentiæ, contritionem, confessionem, & satisfactionem. *Respon.*

Papistæ

Papistæ contra uerbum Dei faciunt has partes pœnitentiæ, omittentes fidem. Quia confeßio quam illi uocant auricularem, non est mandata in uerbo Dei, & doctrina de satisfactione obscurat beneficium Christi, cuius mors sola est satisfactio pro peccatis. Porrò fidem quam nouitas uitæ sequitur tãquam fructus, partem esse pœnitentiæ, docet Christus, cùm iubet prædicari in nomine suo pœnitentiam, & remißionem peccatorum, quæ sola fide accipitur.

OBIECTIONES DE SAtisfactione.

Satisfactio mos fuit uetus Ecclesiæ: Ergo & nunc seruari debet.

Respondeo per distinctionem: Castigatio seu publica disciplina ueteris Ecclesiæ, qua excommunicati seu exclusi à cæterorum consortio, testabantur publicè, se uerè agere pœnitentiam, retineri debet in Ecclesia, exempli causa, ut alij mores regant diligentius, et explorentur lapsi, an seriò resipiscant, qui redeunt ad Ecclesiam. Sed persuasio de compensatione pro peccatis per ieiunia, peregrinationes, & alia opera indebita, ut uocant, imposita resipiscentibus, impia est & reijcienda, quia obscurat lucem Euangelij de fide accipiente remißionem peccatorum gratis propter Christum.

CONTRA.

Deus

Deus non solùm misericors est, sed etiã iustus, & iudex puniẽs peccata. Ideo etsi culpam remittit gratis propter Christum, tamen etiam compensationem exigit pro peccatis, ut iustitiæ suæ satisfiat.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia per mortem Christi, quæ unica est compensatio pro peccatis, tum à culpa, tum à pœna liberamur fide. Sicut inquit Paulus: Per Christum habemus uictoriam. Item, Donum Dei est uita æterna, per Iesum Christum, Roma. 6. 1. Cor. 15.

QVAESTIO DE POENIS, QVAE *resipiscentibus imponuntur.*

Si tum culpa, tum pœna remittitur gratis fide propter Christum, cur ergo resipiscentibus ærumnæ corporales imponuntur, ut Dauidi, & aliis?

RESPONSIO.

Non hoc fit ut mereantur pœnæ temporales relaxationem pœnarum purgatorij, aut aliarum, sed ut recepti à Deo diligentius deinceps peccata uitent, & habeant occasionem exercendæ inuocationis, & ut pœnæ corporales mitigentur pœnitentia. Nam sicut inquit Ioël 2. Conuertimini ad Dominũ, quoniam misericors & bonus est, & remittens pœ-

OBIE-

OBIECTIO.

Satisfactiones pro peccatis ſunt impiæ.

Ergo non eſt ſatisfaciendum læſis aut iniuria affectis à nobis: nec mortificanda eſt caro exercitijs corporalibus.

RESPONSIO.

Nego conſequentiam: *Quia duplices ſunt ſatisfactiones. Aliæ ſunt Scholaſticæ ut ieiunia, certæ preces, peregrinationes, & ſimiles, quæ imponuntur lapſis, tanquam compenſatio pœnarum. Hæ ſunt impiæ, quia obſcurant gloriam Chriſti. Aliæ ſunt ciuiles, ut cùm res ablatæ reſtituuntur, & ſatisfit affectis iniuria. Hæ neceſſariæ ſunt, & pertinent ad contritionem, iuxta illud: Declina à malo,* Pſal. 33. *& fac bonum. Item, qui furatus eſt, amplius non* Ephes. 4. *furetur. Non ſunt igitur hæc opera indebita, ſed mãdata à Deo, ſicut etiam diligentia mortificandæ carnis, & obeundæ uocationis, quæ ſæpe tollit & mitigat pœnam. Iuxta illud Pauli: Si nos non iudica-* 1. Cor. 11. *remus, non iudicaremur à Domino.*

DE CONFESSIONE.

QVAESTIO, AN CONFESSIO *retinenda ſit in Eccleſia.*

Eſtne cõfeſsio retinenda in Eccleſia?

Eſt,

Est. Primùm propter absolutionem Deinde propter disciplinam. Quia per eam occàsionem indocti erudiri, & commodius instítui de tota doctrina possunt.

ALIA, DE ENVMERATIONE omnium peccatorum.

Estne exquisita illa omnium peccatorum enumeratio necessaria? Respon.

Non. Quia sine hac & absolutionem & consilia resipiscentes petere possunt.

CONTRA.

Iudex non absoluit, nisi prius cognoscat delictum.

In confessione fit absolutio:

Ergo necesse est etiàm fieri cognitionem criminum.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia duplex est potestas Ecclesiæ. Altera uocatur ministerium, quo impertiuntur nobis ministri Euangelium & Sacramenta, annunciantes remißionem peccatorum publicè et priuatim pœnitentibus gratis propter Christum. Hæc potestas non est mandatum cognoscendi delicta, nec est iudicium, sed tantùm ministerium impertiendi beneficij, iuxta illud: Quorumcunque remiseritis peccata, remittũtur eis. Altera potestas uocatur iurisdictio, quæ est iudicium quoddam ex- Ioan. 20.

ternum

ternum Ecclesiæ, quod tantùm ad manifesta crimina pertinet, excommunicat & absoluit. De hoc iudicio Ecclesiæ loquitur maior syllogismi.

DE ABSOLVTIONE.

QVAESTIO, AN CONFESSARIUS peccata remittat.

Remittit ne confessarius seu minister Ecclesiæ peccata in absolutione? Resp.

Ioan. 20. Etiam. Quia inquit Christus: Quorumcunque remiseritis peccata, remittuntur eis.

CONTRA.

Esaiæ 43 Solus Deus remittit peccata, iuxta illud: Ego sum, dicit Dominus, qui deleo peccata tua propter me.

Ergo homo remittere non potest.

RESPONSIO.

Non est pugnantia. Quia minister seu confessarius peccata remittit, non propria uirtute, sed mandato Dei. Qui inquit: Qui uos audit, me audit. Item,

Luc. 10. Mat. 16. & 18. Quæcunque solueritis in terra, soluta erunt in cœlis. Propter hoc uerbum seu promissionem Dei efficax est absolutio ministrorum Ecclesiæ.

QVAESTIO.

Estne retinenda enumeratio peccatorum omnium in absolutione? Resp.

Psal. 19. Non, Quia impossibilis est, iuxta illud Psalmi: Delicta

Delicta quis cognoscit? Et non est mandata, neque à Christo, neq; ab Apostolis.

CONTRA.

Perpetuus consensus Ecclesiæ est retinendus.

Mos enumerandi peccata in confessione, est consensus Ecclesiæ.

Ergo hic mos est retinendus.

RESPONSIO.

Nego Minorem. Nam inquit Chrysostomus in Psalm. 50. Si pudet alicui dicere peccata, dicito ea quotidie in anima tua Non dico ut confitearis conseruo tuo, ut tibi exprobret: dicito Deo, qui sanat ea.

QVINTA PARS CATECHISMI DE SACRAMENTIS.

DE NVMERO SACRAMENTORUM, *Quæstio.*

Suntne plura Sacramenta quàm duo noui Testamenti? *Respon.*

Non. Quæ quidem Christus in prædicatione sua instituit & mandauit Ecclesiæ, habentia annexam promißionem gratiæ Dei, seu reconciliationis, ut Baptismus & Cœna Domini. Unde igitur Augustinus in Psal. 105, Ipse Dominus & Apostolica

doctrina tradidit pauca quædam signa, sicut est Baptismi sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini. His tamen rectè adduntur absolutio & ordinatio, quia & hæc mandatum & promißionem Dei habent, ut: Quorumcunq; remiseritis peccata, remittuntur eis, Ioan. 20. Et: Qui uos audit, me audit, Lucæ 10. Est igitur & absolutio, & ordinatio seu uocatio ad ministerium Euangelii efficax. & utraq; seruari debet in Ecclesia per impositionem manuum, quæ semper signum fuit rei destinatæ ad cultum Dei, & signum benedictionis.

OBIECTIO.

Si sacramenta dicuntur, quæ mandatum & promissionem dei habent, erunt etiam sacramenta oratio, tolerantia in cruce, eleemosynæ, & iniuriarum condonatio. Quia & hęc mandatum & promissionem Dei habent.

RESPONSIO.

Possunt hæc in genere dici Sacramenta, sed tantùm duæ sunt ceremoniæ, quæ diuinitus institutæ sunt in prædicatione Christi, quæ ab aliis operibus moralibus discernendæ sunt, ut Baptismus & Cœna Domini. Nã hæc expreßè habent adiunctam promißionem reconciliationis cum Deo propter Christum.

ALIA.

Papistæ etiā Sacramenta faciunt Confirmationem, Matrimonium, pœnitentiam, & extremā unctionem. Ergo non tantùm sunt Sacramenta Baptismus, & Cœna Domini.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia Sacramenta ea tantùm censenda sunt, quæ à Christo sunt instituta & mandata, & habent adiunctam promissionem gratuitæ remissionis peccatorum: hanc quia non habent Confirmatio, Matrimonium, Pœnitentia, *quam illi intelligunt, & extrema* Vnctio, *ideo non magis verè aut propriè dicenda sunt* Sacramenta, *quàm alia opera moralia. Neq; enim quæcunq; actio habet promissionem, dicenda est Sacramentum, sed ea tantùm, quæ habet mandatum & promissionem gratuitæ reconciliationis, ut* Baptismus *&* Cœna *Domini.* Confirmatio, *quæ olim fuit exploratio doctrinæ. Item* Vnctio, *quæ olim curatio medica fuit, hodie sunt ociosæ ceremoniæ* Episcoporum, *& impiæ propter superstitionem & abusum.* Coniugium *autem Sacramentum dicitur à* Paulo, *quia est mysterium, seu imago & amoris* Christi *erga sponsam* Ecclesiam, *& afflictionum & officiorum* Ecclesiæ. Ephes. 5.

DE DISCRIMINE SACRAMENtorum Veteris & Noui testamenti, Quæstio.

Estne discrimen inter Sacramenta ueteris & noui testamenti? Respon.

Prorsus nullum, quantum ad efficaciam & significationem eorum attinet, sed quantum ad ceremonias, seu externa signa. Quia utraq; significant & offerunt gratiam Dei spiritualem, & sunt quasi symbola professionis doctrinæ. Nam ut circumcisio testabatur Abraham, & eius posteritatem recipi à Deo in gratiam, & discernebat hunc populum à cæteris Idololatris, ita etiam Baptismus & Cœna Domini sunt sigilla, & quasi pignora quædam gratiæ Dei seu reconciliationis cum Deo propter Christum, & discernunt ueram Ecclesiam à Iudæis, Turcis, & alijs religonibus.

CONTRA.

Inquiunt Scholastici doctores, Sacramenta ueteris legis figurasse gratiam Dei, nostra uerò eandem exhibere.

Ergo differunt etiam quantum ad exhibitionem gratiæ attinet.

RESPONSIO.

Nego antecedens: Quia etiam circumcisio exhibuit Abrahæ & posteris eius gratiam Dei. Vnde Paulus circumcisionem uocat signaculum iustitiæ
Roma. 4. *fidei Abrahæ. Et 1. Corinth. 10. inquit: Omnes de eadem spirituali petra participasse, & de spirituali*

potu bibisse. Tametsi *nostra sacramenta omnia plenius, quàm ueteris, nobis exhibent.* Sicut *inquit* Paulus: *Propior nunc est salus, quàm cùm credebamus.* Roma.3.

DE NECESSITATE SA-
cramentorum.

Estne necessarius usus Sacramentorum ad salutem? Respon.

Est, cùm eorum datur habendi facultas Quia *Christus ea instituit ad alendam & augendam nostram fidem de gratuita reconciliatione.* Ideo *sicut necessaria est prædicatio* Euangelij, *ita etiam Sacramentorum usus est necessarius & utilis.* Quia *Sacramenta nihil aliud sunt, quàm uisibile uerbum, quod sicut auribus percipitur, ita* Sacramenta *in oculos incurrunt.*

CONTRA.

Fides ad salutem sufficit. Quia inquit Christus. Qui credit in me, habet uitam æternam. Item Paulus: Corde creditur ad salutem. Ioan.3. Rom.10.

Ergo non est opus Sacramentis ad salutem.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia *sacramenta singulari* Dei *bonitate erga* Ecclesiam *instituta sunt, ut fidem in nobis augeant, alant & confirment.* Et

sunt Sacramenta causæ instrumentales fidei. Idea sicut ministerium Euangelij necessariò requiritur ad fidem, iuxta illud: Fides est ex auditu, ita etiam sacramenta fidem in utente accendunt. Requiritur igitur in usu sacramentorum fides apprehendens promissionem.

QVAESTIO.

Saluantur ne ergo, qui credunt, etiam si Sacramentis non sunt usi? *Respon.*

Etiam, si utendi facultas non conceditur. Nam hic fides sufficit, ut in infantibus, qui in lucem uiui non eduntur, & quibus Baptismus aut Cœna Domini, ut in Turcica regione, aut alijs locis, denegatur.

CONTRA.

Eadem est ratio Baptismi & Circumcisionis.

Nemo est saluatus inter Iudæos, nisi fuerit circumcisus.

Ergo nemo saluatur, nisi baptisatus sit.

RESPONSIO.

Nego Minorem: Quia multi etiam saluati sunt ex gentibus, qui non fuerunt circumcisi, nec membra politiæ Iudaicæ, sed tantum Ecclesiæ, ut Nahaman Syrus, & quos Lucas Actorum 2. uiros religiosos uocat. Ita etiamnum multi saluantur, etiamsi baptisati non sunt, aut Cœna Domini uti non possunt,

qui

qui tamen precibus piorum commendantur Ecclesiæ, & doctrinam Euangelij amplectuntur, & uoluntate se adiungunt Ecclesiæ, quæ uerbum Dei & legitimum usum Sacramentorum habet.

DE VSV ET EFFICATIA SAcramentorum.

Requiritúrne fides in usu Sacramentorum? Respon.

Etiam. Quia Sacramenta, sicut uerbum prædicatum, Euangelij promißionem de gratuita reconciliatione offerunt, quæ fide percipienda est. Est enim fides quasi Sacramentorum anima. Sunt igitur ita demum Sacramenta efficacia in utentibus, cum fides accedit quæ oblatam gratiam tanquam correlatiuum accipit Sicut inquit promißio Baptismi: Qui crediderit & baptisatus fuerit, saluus erit. Et Cœnæ Domini: Hoc est corpus meum, quod pro uobis datur: &, hic est sanguis meus, qui pro uobis & multis effunditur in remißionem peccatorum.

DE SACRIFICIIS. EX P. M. Quæstio.

Differunt ne Sacramentum & Sacrificium? Respon.

Etiam. Quia Sacramentum est ceremonia, per quam Deus nobis aliquid promittit, & exhibet, uidelicet remißionem peccatorum, donationem spiri-

ctus sancti, uitam æternam, quale in ueteri testamento fuit Circumcisio, in Nouo Baptismus, Cœna Domini, & Absolutio. Sacrificium est ceremonia, uel opus nostrum, quod nos Deo reddimus, ut eum honore afficiamus.

Quot sunt species Sacrificij?

Proximæ duæ. Sacrificium ἱλαστικόν, seu propitiatorium, uidelicet opus quod meretur alijs remißionem culpæ & pœnæ, seu opus reconcilians Deum, & placans iram Dei pro alijs: & satisfactorium pro culpa, & æterna pœna. Tale sacrificium unicum tantùm in mundo fuit, uidelicet paßio seu mors Christi, ut Epistola ad Hebræos docet. Altera species est sacrificium εὐχαριστόν, quod non meretur remißionem peccatorum, aut reconciliationem, sed fit à reconciliatis, ut pro accepta remißione peccatorum, & pro alijs beneficijs Deo gratias agant, & gratiam referant sua obedientia. Hæc sacrificia laudis uocantur, & sunt prædicatio Euangelij, fides, inuocatio gratiarum actio, confeßio, afflictiones sanctorum & omnia bona opera, quæ reconciliati per fidem faciunt, ut Deum honore afficiant, et obedientiam suam erga Deum testemur. De his inquit Petrus, 1 Petri 2 Sacerdotium sanctum, ut offeratis hostias spirituales. Et Paulus ad Hebr. 13 Per ipsum (Christum) offeramus hostiam laudis semper Deo, fructum labiorum confitentium nomini eius.

Item

Item Psalm.49. Immola Deo sacrificium laudis. Et Psal.50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus.

OBIECTIO DE SAcrificijs.

Erant in ueteri testamento sacrificia propitiatoria pro peccato.

Ergo non tantùm passio & mors Christi sunt sacrificium propitiatorium.

Respondeo ad antecedens, per distinctionem: Sacrificia ueteris Testamenti propitiatoria uocabantur. Primò, quia merebantur remißionem peccatorum in externa conuersatione, hoc est, ne lapsi excluderentur ex politia Mosi, non coram Deo. Nam inquit Paulus ad Hebr.10. Impoßibile fuit sanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Deinde propitiatoria dicebantur propter significationem seu similitudinem, nō quòd mererentur remißionem peccatorum coram Deo, sed quia significarent futurum Christi sacrificium, hoc est, paßionem & mortem eius Hoc testantur hæc testimonia scripturæ. ad Hebr.10 Vnica oblatione consummauit sanctos. Item, In qua uoluntate (Christi) sanctificati sumus per oblationem corporis Christi semel. Item Esaiæ 53 Postquam dederit animam suam hostiam pro delictis, uidebit semen longæuum.

ALIA.

In ueteri testamento fuerunt externi cultus, seu sacrificia, quæ merebantur remissionem peccatorum.

Ergo & in Nouo tales cultus esse debent.

RESPONSIO.

Nego primùm antecedens: quia Leuitici cultus non merebantur remissionem peccatorum coram Deo, sed erant tantùm signa futuri sacrificij Christi. Deinde nego consequentiam: quia est dissimilitudo. Nam cultus Leuitici erant mandati à Deo, in quorum locum, reuelato Euangelio, successerunt cultus spirituales, qui sunt fides, inuocatio, cõfeßio, patientia in cruce, & cæteri fructus ac signa fidei, iuxta illud: Dabo legem meam in corda eorum. Et Christus inquit: Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & ueritate, hoc est, uero cordis affectu.

ALIA, DE APPLICATIONE *sacrificiorum εὐχαριστικῶν pro alijs.*

De natura, ut inquiunt Scholastici doctores, est cuiuslibet sacrificij, ut applicetur pro alijs.

Ergo etiam sacrificia εὐχαριστικὰ applicari debent pro alijs, & merentur alijs remissionem peccatorum, & alia bona.

RESPONSIO.

Nego antecedens: Quia opera nostra non applicantur alijs, sunt enim imperfecta, & uix nobis ipsis sufficiunt, ut testatur parabola de uirginibus fatuis. Habent igitur opus fide, quæ petit, ne imputetur nobis infirmitas. Et inquit Abacuc. Iustus fide sua uiuet. Non igitur bona opera applicantur alijs, sed facienti tantùm prosunt. M

CONTRA.

Oratio prodest alijs.
Ergo etiam alia bona opera possunt applicari alijs.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est dissimilitudo. Nam oratio non offert Deo aliquod opus nostrum, quod sit precium pro alijs, sed tantùm cupit accipere à Deo propter Christum. Promisit autem Deus se daturum & nobis & alijs, pro quibus petimus.

ALIA.

Iustitia paucorum sæpe impetrat bona alijs.
Ergo bona opera alijs applicantur.

Respondeo ad antecedens, primum per distinctionem: Iustitia aliena prodest iustis ad impetrandum bona corporalia, non prodest iniustis ad iustificationem, quæ propria fide est accipienda. Iuxta illud: Iustus sua fide uiuet. Deinde non nostrum est

opus

opus applicare aliis nostra merita, sed Deo debemus permittere, quæ præmia communia uel peculiaria nobis daturus sit.

QVAESTIO DE SACRIFICIO *Missæ.*

Mereturne ergo Missæ sacrificium, quod uocant, remissionem peccatorum aliis, & applicari potest aliis? *Resp.*

Non. Quia sola paßio & mors Christi merentur nobis remißionem peccatorum, & placant iram Dei aduersus peccatum, & huius unici sacrificij, quo filius Dei se obtulit patri pro nobis in odorem bonæ fragrantiæ, applicatio fit tantùm propria cuiusq; fide, idq; gratis, non propter alienum opus, iuxta illud: Iustus sua fide uicturus est. Item, Impoßibile est placere Deo sine fide.

QVAESTIO.

Ergo erronea & impia est distinctio aduersariorum, qui fingunt duplex sacrificium Christi: cruentum, quo ipse se pro nobis obtulit in cruce: & incruentum, quod Sacrificulus in Missa offerre se putat? *Respon.*

Etiam. Quia sacrificio quo reconciliari Deo hominem oportebat, semel defunctus est filius Dei.
Cap. 10. *Vt inquit Epistola ad Hebræ. Vnica oblatione consummauit sanctos, Vis huius unici sacrificij est æter*

na, & fructus eius percipitur in Cœna Domini, in qua Christus suũ corpus semel immolatũ porrigit nobis in cibũ, ut couescamur, statuentes fide nos recõciliatos esse Deo paßione et morte Christi. Fit igitur hæc applicatio sacrificij filij dei fide, nõ opere sacrificuli.

DE BAPTISMO.

Euntes docete omnes gentes, baptisantes eos in noĩe Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Qui crediderit & baptisatus fuerit, saluus erit: qui uerò nõ crediderit, cõdẽnabit.

QVAESTIO.

Estne Baptismus Sacramentum? Resp. Est. Quia Christus mandauit, Matth. 28. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. & habet additam promißionem de reconciliatione, & donando spiritu sancto, & uita æterna credentibus. Mar. 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.

ALIA, DE NECESSITATE Baptismi.

Estne usus Baptismi omnibus necessarius? Respon.

Etiam. Quibuscunq; datur eo utendi facultas: Iuxta illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest uidere regnum Dei. In his uerò quibus deest utendi facultas; ad salutem fides sufficit, quæ promißioni Dei assentitur, iuxta illud: Qui credit in me, habet uitam æternam.

ALIA, DE DISCRIMINE Baptismi Christi, & Ioannis Baptistæ.

Estne aliquod discrimen inter Baptismum Ioannis & Apostolorum, seu Christi? Respon.

Nullum prorsus, quantum ad ministerium seu ceremoniam, & efficaciā Baptismi attinet, sed quantum ad personas, quia & baptismus Ioannis et Apostolorum admonuit baptisatos de agenda pœnitentia;

tia, & impertienda ipsis remißione peccatorum, iuxta illud Lucæ 3. Erat prædicans baptismum pœnitentiæ in remißionem peccatorum. Personæ autem Ioannes seu Apostoli, & Christus differunt. Nam Ioannes & Apostoli tantùm fuerunt ministri adhibentes externum ministerium, per quod efficax fuit spiritus. sed Christus est ipse dator Spiritus sancti, & uitæ æternæ ac iustitiæ. Vnde inquit Ioannes: Ego baptizo uos aqua, qui autem post me uenturus est, baptizabit uos spiritu sancto & igne, Lucæ 3.

DE BAPTISMO Infantium.

Suntne baptizandi infantes? Resp. Etiam. Quod sequentibus sex argumentis probatur.

1. Regnum Dei, hoc est, promißio gratiæ & uitæ æternæ, pertinet etiam ad infantes. Nam inquit Christus de infantibus, Matth. 18 Talium est regnum cœlorum. item, non est uoluntas patris, ut pereat unus de paruulis istis.

Sed extra Ecclesiam non est salus, aut uita æterna.

Ergo infantes per baptismum, in quo super eos inuocatur nomen Dei, sunt inserendi Ecclesiæ, ut promißionem gratiæ & uitæ æternæ consequantur, iuxta illud; Sinite paruulos ad me uenire, quo-

nam

niam illorum est regnum cœlorum.

2. Qui nascuntur in peccato, opus habent ministerio Baptismi. Quia Deus instituit ministerium remittendi peccata, & distribuit remißionem peccatorum per Sacramentum.

Infantes nascuntur in peccato.

Ergo infantes sunt baptizandi, ut consequantur remißionem peccatorum, & fiant hæredes vitæ æternæ.

3. Ad quos pertinet promißio, ad eosdem pertinet signum. Nam signum traditum est propter promißionem.

Promißio gratiæ pertinet ad infantes, quia inquit Christus: Talium est regnum cœlorum.

Ergo infantibus signum Baptismi impertiendum est, quo super eos nomen Dei inuocatur.

4. Mandatum de Baptismo est uniuersale, ac ad totam Ecclesiam pertinet: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non intrabit in regnum cœlorum.

Ergo etiam infantes baptizandi sunt, ut regnum cœlorum intrent.

5. Circumcisio fuit typus Baptismi.

Per circumcisionem infantes oblati sunt Deo, et recepti in Ecclesiam octauo die.

Ergo etiam nostri infantes baptizari debent, et recipiendi in Ecclesiam, ut nomen Dei super eos inuocetur.

Baptismus

Baptiſmus infantium mos fuit ueteris Eccleſiæ, traditus ab ipſis Apoſtolis. Nam inquit Origenes ad Roma. cap. 6. Itaq; & Eccleſia ab Apoſtolis traditionem accepit, etiam paruulis Baptiſmum dare. Sciebant enim illi quibus ſecreta diuinorum myſteriorum commendata fuerant, quòd eſſent in omnibus genuinæ ſordes peccati, quæ per aquam & ſpiritum aboleri deberent.

Sunt igitur baptizandi infantes, ut à peccato originis abluantur.

OBIECTIO ANABAptiſtarum.

Chriſtus in baptizandis requirit intellectum doctrinæ, & fidem, ſine qua ceremonia nihil prodeſt. Nam inquit: Docete omnes gentes: qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit.

Infantes neq; intelligũt, neq; habent fidem.

Ergo infantes non ſunt baptizandi.

Reſpondeo ad Maiorem, primùm per diſtinctionem: Chriſtus requirit intellectum doctrinæ, & aſſenſum ſeu fidem in adultis, ſed in infantibus ſatis eſt adminiſtratio ceremoniæ, per quam datur eis ſpiritus ſanctus, qui ſua interna operatione efficit

in eis nouos motus, & nouas inclinationes pro ipso-rum modo. Deinde nego *minorem: quia infantes qui recipiuntur per* Baptismum *à* Deo, *habent remißionem peccatorum, & placent* Deo, *iuxta illud: Talium est regnum cœlorum.* Habent *igitur fidem, quem in eis occulto modo operatur spiritus sanctus, sicut in* Ioanne Baptista, *& alijs.*

ALIA.

Baptizati à ministris malis, seu impijs sunt rebaptizandi.
Multi à Papisticis ministris sunt baptizati.
Ergo illi rebaptizari debent.

RESPONSIO.

Nego *maiorem:* Quia *sacramenta cùm legitimè administrantur, efficacia sunt, non propter ministri dignitatem, sed propter institutionem* Dei, *ut certa sit promißio.* Ipse *enim* Christus *est, qui ueri & propriè baptizat, non homo, cuius ministerio tanquam manu,* Christus *in baptizando utitur.*

ALIA.

Multi à uoto Baptismi per peccata relabuntur.
Ergo hos rebaptizari oportet, ut pristinam integritatem recipiant.

RESPONSIO.

Nego *consequentiam:* Quia *uis* Baptismi *perpetua*

petita est, & recordatione repetitur, cùm uidelicet in mentem nobis uenit, nos olim baptizatos esse, & receptos nos semel à Deo in gratiam, & donatos Spiritu sancto, cùm hoc modo confirmamus fidem nostram recordatione Baptismi, est in nobis efficax Spiritus sanctus, & recipimur iterum à Deo, cùm agimus pœnitentiam, & credimus promissioni Dei: sicut Dauid post lapsum receptus est, consolans se recordatione initi semel fœderis cum Deo per circumcisionem, eam non repetens de integro. Est igitur Baptismus perpetuum ueniæ & gratuitæ reconciliationis cum Deo, testimonium ac fœdus. Sicut inquit Petrus, Baptismum parere in nobis ex resurrectione Christi fiduciam bonæ conscientiæ, 1 Petri 3.

DE SACRAMENTO ALTARIS, SEU COENA DOMINI.

Dominus noster Iesus Christus in ea nocte qua traditus est, accepit panem, & postquam gratias egisset, fregit ac dixit: Accipite comedite: Hoc est corpus meũ, quod pro uobis datur. Hoc facite in mei commemorationem. Similiter & postquam cœnauit, accepto calice

cùm gratias egiſſet, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic calix nouum teſtamētum eſt in meo ſanguine, qui pro uobis effundit in remiſsionem peccatorum. Hoc facite quotieſcūq; biberitis in mei commemorationem.

QVAESTIO.

Eſtne Cœna Domini ſacramentum? Eſt. *Quia eſt ceremonia inſtituta à Deo, in qua*

uerè exhibentur nobis corpus & sanguis Christi sub pane & uino, ut sint sigilla gratiæ Dei erga nos recipientis nos propter Christum mediatorem passum pro nobis, crucifixum & resuscitatum.

Requiritur ergo fides in usu Sacramenti altaris, seu Cœnæ Domini? *Resp.* *Etiam.*

CONTRA.

Aduersarij contendunt sacramenta prodesse utenti ex opere operato, ut uocant.

Ergo in Cœna Domini non requiritur fides.

RESPONSIO.

Erronea & impia est hæc opinio aduersariorũ de opere operato, quia propriè nos nihil agimus in usu sacramentorum, qui accipimus à Deo gratiam, sed Deus agit aliquid, conferens nobis sua dona: ut in Baptisma Deus nos filij sui sanguine abluit, suoq; spiritu nos regenerat: in Cœna carne sanguineq; Christi nos pascit. Propterea autem fides in Cœna requiritur, quia in ea offertur nobis reconciliationis promißio cum Deo, quæ nulla alia re, quàm fide accipi potest.

QVAESTIO DE SALVBRI *sumptione Cœnæ.*

Quomodo igitur prodest Cœna Domini?

Cùm sumens corpus & sanguinem Christi certa fide statuit sibi remissa esse peccata propter filium Dei, & placatum esse Deum: agit pœnitentiam, & inchoat nouam uitam, seu nouam obedientiam erga legem Dei.

OBIECTIO, AN COENA DOmini sit Sacramentum.

Gratiarumactio est sacrificium, non sacramentum.

Cœnam Domini uocarunt Veteres εὐχαριστίαν, hoc est, gratiarum actionem.

Ergo Cœna Domini non est sacramentum, sed sacrificium.

Respondeo ad Minorem, per distinctionem: Cœna Domini uocatur εὐχαριστία seu sacrificium laudis, quia eo utentes gratias agunt Deo pro summo beneficio Dei, quòd Ecclesiam per mortem filij redemit, & confitetur hoc opere, se credere Euangelio, & inuitat suo exemplo alios: Sacramentum autem est & uocatur, quia sigillum est gratiæ Dei, & reconciliationis, quo fides utentis excitatur & confirmatur.

QVAESTIO, AN PROSIT oblatio Cœnæ uiuis & mortuis.

Estne legitimus usus Cœnæ Domini cùm pro uiuis ac mortuis offertur, aut

ad impetranda bona corporis, aliosq; usus quoscunq; confertur? Respon.

Non. Quia solùm ad hunc finem à Christo est instituta, ut ea fidem nostram de remissione peccatorũ & placato Deo per mortem filij excitaremus ac cõfirmaremus. Non habet autem ceremonia rationem Sacramenti, cùm aliquid instituitur extra et præter uerbum Dei, aut cùm transformatur ceremonia in opus genere diuersum, id est, cùm alius finis constituitur, quàm à Deo propositus est.

DE SVMENDA VTRAQVE *specie.*

Estne legitimus & salutaris usus Cœnæ Domini, cùm altera tantùm species sumitur, aut exhibetur? Respon.

Non. Quia Christus utranq; partem uniuersæ Ecclesiæ sumendam instituit, inquiens: Edite corpus meum, & bibite omnes sanguinem meum: huic mandato & institutioni Christi tota Ecclesia obtemperare debet; quia est Christus magnus ille propheta seu doctor Ecclesiæ, quem Moises audiendũ præcepit, Deuterono. 18. Et de quo pater clamauit, Matth. 17. Hunc audite. Deinde D. Paulus constituit iuxta mandatum Domini in Ecclesia Corinthiorum distribui & corpus & sanguinem Domini omnibus, & uetus Ecclesia multis annis hunc morem traditum ab Apostolis, seruauit. 1. Cor. 11.

OBIECTIO DE ACCIPIENDA *altera tantùm specie.*

Christus tantùm Apostolis, quos his uerbis (Hoc facite) sacerdotes consecrauit, utranque partem sumendam instituit.

Ergo Laici unam tantùm partem sumere debent.

RESPONSIO.

Nego antecedens: Quia Christus expreßè inquit de calice: Bibite ex hoc omnes. his uerbis tam Laicis quàm sacerdotibus dat suum sanguinem, ut hoc sumpto utriq; fidem suam confirment, & in memoriam sibi reuocent, sanguine Christi se ablutos esse à sordibus peccati. Sicut inquit: Hoc facite in mei commemorationem. Nec uerbo faciendi consecrauit Apostolos sacerdotes, sed præcepit in genere omnibus discipulis, ut edant suum corpus, & bibant suum sanguinem. Nam de hoc opere loquitur, uidelicet edendi & bibendi, quod toti Ecclesiæ commendat ad commemorationem perpetuam suorum beneficiorum.

ALIA.

Nullum est corpus uiuum sine sanguine.

Ergo cùm edunt Laici corpus Christi sub pane, etiam sanguinem eius partici

participant, & non est necesse, ut sanguinem Christi bibant.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia primùm mala est consequentia à naturalibus ad spiritualia, seu mysteria Ecclesiæ. Deinde non satisfit institutioni Christi, qui non tantùm edere suum corpus iußit, sed etiam bibere suum sanguinem ad hanc commemorationem, se non tantùm corpus suum obtulisse in mortem pro Ecclesia, sed etiam effudisse sanguinem, quo, ut inquit Ioannes, à peccato abluti sumus. Apoca.1.

ALIA.

Ecclesiæ mos est seruandus.

Ecclesia multis annis alteram tantùm partem laicis exhibuit:

Ergo hic mos est seruandus.

Respondeo ad antecedens: Mos Ecclesiæ est seruandus, qui non repugnat expresso uerbo Dei, cui consuetudo cedere debet. Mos autem porrigendi alteram tantùm partem Laicis, repugnat institutioni ac mandato Christi, quia pro tota Ecclesia utranque partem instituit, sicut pro tota Ecclesia passus & mortuus est. Quare & hic Deo magis obedire oportet, quàm hominibus, qui humana audacia ausi fuerunt mutare diuinam ordinationem, seu testamentum Christi, cùm dicat Paulus, ne hominis quidem testamentum licere cuiquam rescindere, quantò mi- Galat.3.

nus Dei: mos autem exhibendi alteram tantum speciem Laicis, non admodum uetus est, à Pontificibus Romanis, & Consilijs primùm ante annos circiter trecentos inuectus in Ecclesiam, contra constitutionem Christi, ordinationem Pauli, & exemplum primitiuæ Ecclesiæ. Item contra Gelasij edictum, quo excommunicantur qui à calice abstinentes, partem alteram sumunt. Arceantur enim, inquit, ab integris, aut integra percipiant: quia eiusdem mysterij diuisio sine magno sacrilegio ad eos peruenire non potest.

DE CHRISTIANA VOcatione, Quæstio.

Placentne Deo opera piæ uocationis? Respon.

Etiam. Quia Deus mandauit ea in suo uerbo, ad conseruationem politiarum & Ecclesiæ, ut in eis ipse agnoscatur, colatur & inuocetur. Ideo sicut in superiore parte Catechismi descripta est uita spiritualis, seu iustitia interior, qua propriè cum Deo agimus: ita in sequentibus locis de uocatione, cruce, & bonis operibus continetur uita corporalis, seu iustitia exterior, hoc est, œconomia & politia, quibus propriè cum hominibus in hac uita agimus. Nam uult Deus conseruari ciuilem uitam, œconomias, politias & imperia, ut ex ijs colligatur Eccle-

sia.

sia, & conseruetur uera doctrina inter homines. Sunt igitur cultus officia ciuilia, cùm referuntur ad hunc finem, ut obedientia præstetur Deo, exerceatur fides, & luceat confeßio in moribus.

OBIECTIO, OPERA VOcationis esse cultus.

Deus uult adorari & coli in ueritate & spiritu, Ioan. 4.
Opera uocationis sunt ciuiles actiones corporis, non spiritus:
Ergo nõ sunt cultus Dei, nec placent Deo.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia Deus non uult mente tantùm seu spiritu coli, sed etiam confeßione & externa obedientia: & opera piæ uocationis, ut defensio magistratus legitima, bella, iudicia, coniugum, & similia officia œconomiæ & politiæ, necessaria sunt ad ciuilem societatem conseruandam, in qua cognoscatur doctrina de Deo, & filio eius Iesu Christo. Ideo hæc opera fiunt cultus Dei, cùm ad hunc finem, uidelicet ad gloriam Dei referuntur, & rectè à Petro spirituales hostiæ uocantur 1. Petri 2.

ALIA, DE MAGISTRATV.

Multa fiunt iniusta in imperijs & iudicijs. Ergo

Ergo gerere imperium, & exercere iudicia, non est concessum Christiano, nec placent Deo magistratus, aut ciuilia opera.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia est fallacia accidentis. Quia malè uitium personæ transfertur in ipsam rem, hoc est, politicum ordinem, qui à Deo constitutus est, & adiuuatur ad conseruationem humanæ societatis, & retinendam pacem. Vt D. Paulus ad Roma. 13. docet, inquiens: Quæ sunt potestates, à Deo ordinatæ sunt.

DE CONIVGIO.

Paulus inquit: Qui in carne uiuunt, placere Deo non possunt. Roma. 8.
Coniuges uiuunt in carne.
Ergo placere Deo non possunt.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia quatuor sunt termini in Syllogismo. Nam uiuere in carne, non uocat Paulus esse coniugem, seu legitimè uti coniugali consuetudine, procreare sobolem, educare, instituere, & similia opera præstare necessaria ad œconomiam, sed sequi humanam rationem, & cupiditates illicitas ac uagas, extra coniugium, quod est institutio, approbatio, & ordinatio Dei. Gen. 2. Mat. 19. & 1. Corinth. 7.

DE CRVCE SEV AFFLICTIOnibus, Quaestio, An crux sit signum amoris Dei.

Estne crux seu afflictio signum amoris Dei erga Ecclesiam, seu pios? Resp. Est. Quia inquit Salomon Prouerb. 3. Quem diligit Deus, hunc corripit. Et Paulus ad Hebrae. 12. Dominus flagellat omnem, quem recipit. Et Apoc. 3. inquit Deus: Ego quos diligo arguo, & castigo.

CONTRA.

Saul non diligitur à Deo.
Saul à Deo punitus est.
Ergo crux seu poenę non sunt signum amoris Dei, sed irae eius aduersus homines.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia etsi poenae generaliter sunt testimonia irae Dei aduersus peccatum, tamen ideo Deus totum genus humanum aerumnis subiecit, & certis etiam poenis certa delicta punit, ut eos ad poenitentiam reuocet. Sicut inquit Ezechielis 33. Viuo ego, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat. Cùm autem impij, ut Saul, & similes, contemnunt uerbum Dei, & in peccatis perseuerant, tum Deus abijcit eos in perpetuos cruciatus, sed poenitentes recipit, exaudit, & liberat. Sicut dixit: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati Matt. 11.

borati estis, & ego refocillabo uos.

ALIA, SIT NE DEVS AVTOR *crucis, seu calamitatis.*

Estne Deus autor mortis, & aliarum calamitatum, quibus subiectum est humanum genus in hac uita? *Respon.*

Non principaliter, sed multæ aliæ sunt causæ:

Quæ?

Prima lapsus primorum parentum, & corruptio humanæ naturæ propagatæ in posteros, sicut testatur Paulus, ad Roma. 5. inquiens: Per peccatum mors intrauit in mundum. Secunda est Diabolus ardens odio Dei & hominum. Tertia sunt propria cuiusq; delicta, seu errores, quos Deus uerè irascens peccatis, punit. Primùm, ut lapsos retrahat ad pœnitentiam. Deinde, ut cæteri commonefacti exemplis pœnarum, quæ alijs irrogantur, Deum timore discant, & mores regant diligentius.

CONTRA.

Inquit Deus Esaiæ 45. Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum.

Ergo Deus est principaliter causa pœnarum.

Respondeo per distinctionem: Deus est autor pœna-

pœnarum, tanquam causa puniens delicta, ut reuocet homines ad pœnitentiam, non ut qui delectetur pœnis seu interitu hominum, quos non ad mortem, sed ad uitam condidit.

ALIA OBIECTIO.

Bonis bene esse debet.
Ergo Ecclesia seu pij affligi non debent, ut Abel, Esaias, Ieremias, & alij.

Respondeo ad antecedens, per distinctionem. Bonis bene esse debet, iuxta ordinationem ac uoluntatem Dei, qui Ecclesiam in hac uita subiectam uult esse cruci, & onerari eam multis ærumnis. Primùm ut magnitudinem iræ Dei aduersus peccatum, quã cætera multitudo securè negligit, agnoscat. Secundò, ut afflictiones sint testimonia doctrinæ. Tertiò, ut sint testimonia immortalitatis & uitæ æternæ, in qua bona reddentur pijs. Quartò, ut pij similes fiant imaginis filij Dei. Quintò, ut puniatur in sanctis etiam interior immunditie s. Sextò, ut appareat sanctos præstare obedientiam, non præsentium utilitatum causa, sed ut Deo seruiant, & ipsum celebrent. Septimò, ut appareat Ecclesiam non humanis consilijs & præsidijs, sed ab ipso filio Dei, capite Ecclesiæ & duce, diuina potentia colligi mirabiliter, defendi, & seruari.

QVAESTIO

QVAESTIO DE CONSOLA-tionibus in cruce.

Quæ ſunt conſolationes Eccleſiæ in cruce ſeu afflictionibus?

Præcipuè ſunt tres.

Quæ?

Prima, Eccleſiam ſeu pios non caſu, ſed ſciente Deo affligi, ſicut inquit Chriſtus Matth. 10. Omnes capilli capitis ueſtri numerati ſunt, ne ergo timeatis, multis enim paſſeribus meliores eſtis. Secunda conſolatio eſt, Deum ideo punire Eccleſiam, aut ut exerceat, & retrahat ad pœnitentiam, non ut perdat: aut ut exuſcitet, ut creſcant in nobis timor Dei, inuocatio, & cæteræ uirtutes. Sicut inquit Dauid Pſal. 118. Bonum eſt mihi, quòd humiliaſti me, ut diſcerem iuſtificationes tuas. Tertia conſolatio eſt promiſſio auxilij & mitigationis pœnarum, præ-
Pſal. 49. *ſentia Dei, & liberationes. Iuxta illud: Inuoca me in die tribulationis, & eripiam te, & glorificabis me. Et Nahum 1. Bonus eſt Dominus, & confortans in tribulatione, & agnoſcens ſperantes in ſe.*

DE BONIS OPERIBVS, Quæſtio.

Súntne ſolùm bona opera, quæ in uerbo Dei, ſeu Decalogo mandantur à Deo? Reſpon.

Sunt.

Sunt. Quia inquit Deus Deutero.12. Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito.

CONTRA.

Christus Lucæ 10. inquit: Si quid prę terea supererogaueris, reddã tibi. Hic loquitur de operibus supererogationis, ut uocant, seu indebitis, hoc est, quæ spontè absq; mandato Dei suscipiuntur.

Ergo etiam cultus sunt, seu bona opera, quæ in uerbo Dei non exiguntur.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia Christus non loquitur apud Lucam in citato loco, de nostris operibus, sed de periculis doctorum Ecclesiæ, in quibus se promittit ipsis adfuturum opitulatorem, ut tolerare labores & ærumnas poßint. Cultus autem non esse opera quæ spontè suscipiuntur aut excogitantur ab hominibus, præter uerbum Dei, docet Christis Matthæi 15. cùm inquit: Frustra me colunt, docentes præcepta hominum. Et apud Esaiam cap. 1. reijcit Deus tales cultus, inquiens: Quis requisiuit hæc de manibus uestris?

ALIA OBIECTIO.

Virginitas, uenditio omnium bono-

rum, gratuita prædicatio, sunt bona opera, sed hæc non mandata tamen sunt in uerbo Dei omnibus specialiter.

Ergo quædam opera etiam sunt bene dicenda, quæ spontè suscipiuntur sine mandato Dei.

Respondeo ad Maiorem, per distinctionem: Virginitas seu cœlibatus, & similia opera non sunt cultus per se seu immediatè, sed mediatè, cùm ad pium & utilem finem referuntur: Vt cœlibatus, ad commodius inseruiendum uocationi, in ijs, qui donum castitatis habent: Venditio bonorum, cùm postulat confeßio: gratuita opera prædicationis, cùm ea prodest Ecclesijs, ut pauperiores doctores liberalius ali poßint. Sicut Paulus gratis docuit, ne Ecclesias grauaret, & pseudapostolorum, qui nihil poscebant, malitiæ occurreret. Sunt igitur his finibus propositis, hæc opera mandata à Deo, in ijs personis quibus conueniunt. Tale opus etiam existimanda est saltatio Dauidis ante arcam Domini, non cultus immediatè, sed mediatè relata ad gloriam Dei.

ALIA QVAESTIO.

Sunt ne bona opera necessaria ad cõsequendam uitam æternam? *Respon.*

Sunt, tanquam fructus, qui iustificationem sequi debent.

debent. Quia ad hoc regeneramur in reconciliatione dato spiritu sancto, ut noua obedientia in nobis inchoëtur. Sicut ad Ephesios scriptum est: Ipsius opus sumus, conditi per Christum ad bona opera, quæ præparauit Deus, ut in eis ambulemus. Et ad Romanos 6. Debitores sumus, ne secundum carnem uiuamus, sed secundum spiritum.

CONTRA.

Sola fide iusti sumus.

Ergo non est necesse facere bona opera.

Respondeo ad antecedens: Sola fide sumus iusti, quantum attinet ad instrumentum, quo accipitur reconciliatio, quod instrumentum est fides. Item quantum ad meritum seu precium reconciliationis, quod est mors Christi, non opera nostra: non quantum attinet ad obedientiam, quæ necessariò regenerationem sequi debet. Neq; enim opera à iustificatione excluduntur tanquam fructus, sed tanquã causa reconciliationis, quæ causæ non sunt opera seu merita nostra, sed beneficia Christi, quæ sola fides, non aliæ uirtutes quæcunq;, apprehendit.

OBIECTIONES DE BONIS *operibus, contra iustitiam fidei.*

Fide sumus iusti.

Fides est opus.

Ergo propter opera sumus iusti.

Respondeo ad Maiorem, per distinctionem: Fide sumus iusti, non quia fides est opus, seu uirtus, quae sua dignitate mereatur remißionem peccatorum, sed quia apprehendit misericordiam Dei, seu quia est instrumentum quo apprehendimus Christum mediatorem pro nobis interpellantē, propter quem aeternus pater est nobis propitius.

2. Mala opera merentur aeternas poenas.

Ergo bona opera merentur uitam aeternam. Quia contrariorum contrarius est effectus.

RESPONSIO.

Valeret consequentia, si contraria essent pariter integra, sed peccata seu mala opera integrè pugnant legi Dei, bona opera non satisfaciunt legi Dei: manet enim in sanctis imbecillitas, & multi uitiosi affectus. Item Diabolus saepe impedit studium uirtutum, & inuocationem.

3. Iacobus inquit: Vides igitur quòd ex operibus iustificatur homo, & non ex fide solùm.

Ergo nō sola fide iusti sumus, sed etiam bonis operibus.

Respondeo

Respondeo ad antecedens, per distinctionem. Iacobus loquitur de fide, quae est notitia historiae: hac non sumus iusti. In dicto autem: Iustificamur fide gratis, Paulus loquitur de fide, quae est fiducia promissae misericordiae, hac sumus iusti, hoc est, accepti Deo propter mediatorem, quem haec fides apprehendit. Deinde iustificari Iacobo significat iustum approbari coram hominibus, habentem iustitiam operum. Sed Paulus iustificari uocat iustum, hoc est, acceptum Deo, reputari coram Deo propter mediatorem gratis.

Paulus ait, 1. ad Corinth. 3. Si habeam omnem fidem, dilectionem autem non habeam, nihil sum. 46

Ergo non sola fides iustificat, sed requiritur etiam dilectio, & caeterae uirtutes, seu bona opera.

RESPONSIO.

Concedo argumentum: quia dilectio seu tota obedientia, & nouitas uitae sequi debet reconciliationem tanquam fructus, & testimonium iustitiae, sed tamen ut certa sit reconciliatio, statuendum est, non pendere eam ex conditione nostrae dilectionis, sed gratis dari propter Christum. Sicut inquit Paulus, ad Romanos 4. Ideo ex fide, ut certa sit promissio, nec dilectio esse potest, nisi praecedat fides,

qua accipimus remißionem peccatorum, & agnoscimus misericordiam, & statuimus nos recipi & exaudiri à Deo gratis propter mediatorem.

5. Christus inquit, Matthæi 19. Si uis in uitam ingredi, serua mandata dei. Ergo uita æterna datur propter nostram obedientiam, & bona opera sunt precium uitæ æternæ.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia Christus hoc dicto docet Pharisæum, legem integram obedientiam requirere, quam nemo præstat. Ideo opus esse omnibus mediatore Christo. Vult igitur eum agnoscere suam immunditiem, quòd legi non satisfaciat. Ideo inquit: Hoc fac, & uiues. quo dicto conditionem integræ obedientiæ requirit. Quasi dicat: Non satisfacis legi, Ergo lege non uiues, nisi ad mediatorem confugeris.

6. Vita æterna uocatur merces. Sicut inquit Christus, Matthæi 5. Merces uestra copiosa est in cœlo. Ergo uita æterna debetur pro operibus.

Respondeo per distinctionem: Vita æterna uocatur merces, quia compensat benefacta, etiamsi datur propter aliud, uidelicet propter Christum. Vt

patrimo-

patrimonium est merces seu compensatio officiorum filij, etiamsi contingat propter aliud, uidelicet, quia filius natus est hæres. Ita datur uita æterna propter Christum, & placet obedientia in reconciliatis, etiamsi legi non integrè satisfaciat. Sicut inquit Christus Ioannis 6. Hæc est uoluntas patris, ut omnis qui credit in filium, habeat uitam æternam. Et D. Paulus ad Romanos 6 uocat uitam æternam donum Dei. Non sunt igitur bona opera meritum seu precium uitæ æternæ, quia imperfecta est impletio legis. Iuxta illud: Cùm omnia feceritis, dicite nos seruos esse inutiles. Lucæ 17.

DE OPERIBVS, VT VOcant, medijs, & traditionibus Ecclesiæ.

Súntne ieiunia, discrimina ciborum, & dierum, & similes ritus Ecclesiæ traditi ab hominibus, seruanda tanquam bona opera, seu cultus Dei? Respon.

Non. Quia inquit Christus, Matth. 15. Frustra me colunt mandatis hominum. Et Paulus 1. ad Tim. 4. uocat ritus sine uerbo Dei institutos, doctrinas Dæmoniorum. Et Petrus in Actis, obiurgat eos, qui ceremonijs Mosaicis onerare gentes uoluerunt. Quare tantùm cultus Dei censenda sunt ea opera, quæ Deus mandauit in suo uerbo, quæ seruari uult,

& se ijs coli. Sicut Ezech. 20. dicitur: Ego Dominus Deus uester, in præceptis meis ambulate.

OBIECTIONES.

1. Ceremonię in Veteri testamento erãt cultus Dei.

Ergo etiam ritus Ecclesiæ in Nouo testamento sunt cultus, quibus Deus honore afficitur.

RESPONSIO.

Nego *consequentiam: Quia est dißimilitudo. Nam ceremoniæ Mosaicæ institutæ & ordinatæ erant à* Deo. *Ceremoniæ Papisticæ non sunt mandatæ à* Deo, *sed excogitatæ ab hominibus, & assuuntur eis multi impij errores, ut opinio de remißione peccatorum, iustitia & cultu* Dei. *Item necessitatis opinio, etiam extra casum scandali.*

2. Potestati necessariò obediendum est.

Potestas Ecclesiastica instituit ritus Ecclesiæ.

Ergo ritus Ecclesiæ seruari debent.

Respondeo ad Maiorem, per distinctionem, quæ uera est de obedientia, quam docet Euangelium: falsa est, cùm Episcopi præcipiunt ut impia doceantur uel fiant. Nam hîc magis obediendum est, ut inquiunt Apostoli, Deo, *quàm hominibus. Sunt autem*

per

per se impij ritus, abusus Missæ, inuocatio mortuorum, lex de cœlibatu. Deinde etiam quæ sua natura Adiaphora sunt, impia fiunt propter errores, uidelicet, quòd sint cultus Dei, hoc est, opera quibus Deus iudicet se honore affici. Item quòd mereantur remißionem peccatorum, qui honor solùm meritis Christi debetur.

Inquit Christus Matthęi 23. Super cathedram Moisi sedent Scribæ & Pharisęi, omnia quæ dicunt facite. 3.
Ergo obediendum est Episcopis Ecclesiæ in seruandis traditionibus humanis.

RESPONSIO.

Nego consequentiam: Quia loquitur Christus de ijs quæ in uerbo Dei mandata sunt, non de humanis traditionibus. Nam cauere iubet, cùm inquit: Cauete à fermento Pharisæorum. Et Matthæi 15. Frustra me colunt mandatis hominum. Et Paulus ait: Si quis aliud Euangelium docebit, anathema sit. Matt. 16. Mar. 8. Luca 12. Gala. 1.

Christus inquit: Qui uos audit, me audit. 4.
Ergo obediendum est in ritibus Ecclesiæ, traditis ab Episcopis, seu gubernatoribus Ecclesię.

Respondeo per distinctionem: Obediendum est ijs, quæ iuris diuini sunt, non quæ pugnant cum Euangelio. Item in ijs quæ prosunt ad bonum ordinem, quos tamen ipsos ritus cùm aut necessitas urget, aut accedit superstitio, uiolare licet extra casum scandali. Quare abrogati huiusmodi ritus, ab Ecclesijs emendatis recipi non debent, tanquam cultus necessarij ad salutem, ne hostes Euangelij confirmentur, saucientur conscientiæ, & impediatur cursus Euangelij.

51 De paruis rebus non est dimicandum.

Traditiones de esu lactis, ouorum, carnium, & similium, sunt res paruæ.

Ergo de ijs non est dimicandum.

RESPONSIO.

Nego Minorem: Quia traditiones de discrimine ciborum ac dierum, & similium, impediunt agnitionem Dei, & inuocationem. Sunt autem cognitio Dei, & inuocatio præcipui cultus Ecclesiæ, de quibus tantùm ex uerbo Dei constituendum est, non ex humanis opinionibus. Iuxta illud Ezechielis 20. In præceptis patrum uestrorum nolite incedere: Nec idolis eorum polluamini. Ego Dominus Deus uester, in præceptis meis ambulate.

RATIO-

RATIONES QVINQVE, CVR recipi Adiaphora non debeant ab Ecclesijs emendatis, cum opinione necessitatis, & cultus Dei.

Libertas Christiana retinenda est, Iuxta illud Pauli: In libertate, in quam Christus uos uocauit, state. 1.
Doctrina de Adiaphoris tollit libertatem Christianam: quia cum opinione necessitatis imponuntur & exiguntur ab Episcopis, tanquam cultus necessarij.
Ergo doctrina de Adiaphoris est reijcienda.

Christus inquit: Frustra me colunt mandatis hominum, Item Paulus traditiones humanas de discrimine dierum & ciborum, uocat doctrinas daemoniorum. Et inquit: Nemo uos iudicet in cibo & potu. 2. Matt. 15. 1. Tim. 4. Col. 2.
Ergo Adiaphora non sunt recipienda in Ecclesias.

Scandala sunt fugienda. 3.
Adiaphororum receptio parit scandala in Ecclesijs emendatis, quia reddit dubios infirmiores de tradita uera doctrina, & ueris cultibus. Mat. 18. Marc. 9.
Ergo Adiaphora non sunt recipienda.

Receptio

4. Receptio Adiaphororum in Ecclesijs emendatis confirmat aduersarios, sauciat infirmas mentes, & impedit cursum Euangelij.

Ergo Adiaphora reijcienda sunt, nec quicquam immutandum in Ecclesijs rectè institutis.

5. Si aduersarij ueram doctrinam Euangelij nostrarum Ecclesiarum recipient, & nostræ Ecclesiæ Adiaphora recipient, sine opinione iustitiæ, necessitatis, & cultus diuini.

At aduersarij ueram doctrinam non recipient, sed pertinaciter persequuntur & occidunt ueros doctores & professores ueræ doctrinæ.

Ergo nostræ Ecclesiæ Adiaphora non recipient, sed in ea libertate stabunt, iuxta admonitionem Pauli, Gala. 4. in quam Christus nos suo sanguine asseruit & uocauit.

Aeternus pater Domini nostri Iesu Christi largiatur Ecclesiæ suæ spiritum fortitudinis, & patientiæ, ad propugnandam uerã doctrinam, & ueros cultus Dei.

AMEN.

FRANC. Apud Chr. Egen. Anno
M. D. LII.

an
er

m-

ra-
sia
ne-

sed
ros

nt,
em
ui-

i
n